

6102 Sayılı TTK'ya Göre Pay Bedelinin Ödenmemesi ve Iskat

Abdullah Erdoğan¹

Özet

Sermaye şirketlerinde ve anonim şirket özelinde sermayenin gerek şirket tüzel kişiliği gerekse şirket alacaklıları ve diğer ilgililer açısından büyük bir önem taşımasından dolayı kanun koyucu sermayenin/malvarlığının korunması ilkesi çerçevesinde hem sermayenin asgari miktarını ve getirilme şartlarını hem de sermayenin getirilmemesinin sonuçlarını özel olarak düzenleme gereği duymuştur. Şirket sermayesi, alacaklılar ve diğer ilgililer açısından önem taşıdığından kanun koyucu sermayenin korunmasına ilişkin çeşitli tedbirler öngörmüştür; ancak söz konusu tedbirlerden sonuç alınabilmesi için öncelikle bu korunmaya çalışılan sermayenin pay sahipleri tarafından şirkete getirilmiş olması gerekmektedir. Taahhüt edilen sermayenin getirilmemesi halinde temerrüde düşen pay sahibi için iskat yaptırımını öngörülmüştür. Pay sahiplerinin keyfi bir şekilde ortaklıktan çıkarılamamaları için ise iskatın şartları kanun tarafından emredici bir şekilde düzenlenmiştir. Çalışmamızın ağırlık noktasını, iskatın kanunda düzenlenen şartları ve bu şartların emredici olup olmadığı konuları teşkil etmektedir.

I. Genel Olarak

Bütün şirketler iktisadi amaçlarla kurulduğundan şirketlerin kuruluş amaçlarına ulaşmasında pay sahiplerinin getirmeyi taahhüt ettikleri sermayeyi getirmeleri şirketler için vazgeçilmez bir unsurdur. Zira bütün şirket türlerinde büyük bir öneme sahip olan sermaye unsuru, şirket sözleşmelerinin temelini teşkil eder. Buna göre her ortak, TTK m.127'de öngörülen sermaye türlerinden en az birini şirkete getirmek zorundadır².

1 Dr., Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi. abderdogan@yahoo.com, Orcid: 0000-0002-5862-0478

2 Morse, Geoffrey, Charlesworth's Company Law, Seventeenth Edition, London 2005, s. 142; Arslanlı, Halil, Anonim Şirketler I, İstanbul 1959, s. 16; Steiger, Von, İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku, (Çeviri Tahir Çağa), İstanbul 1968, s. 117; Domaniç, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Adi Şirketler, Kollektif ve Komandit Şirketleri, C. I, İstanbul 1988, 459; Doğanay, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Cilt 1, 4. Bası, İstanbul 2004, s. 1216; Ansay, Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, 6. Bası, Ankara 1982, s. 227; Bilgin, Yüksel, Sermaye Ortaklıklarında Katılma Payı ve Hukuksal Sonuçları, Ankara İTİAD, 1978, C. 10, Sa. 1-2, 175, 193; Domaniç, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I. s. 157.

Anonim şirketler, hukuka aykırı olmayan her türlü amaç ve konu için kurulabilirler (TTK m.331). Sermaye unsuru, her türlü şirket için vazgeçilmez bir unsur olmakla beraber, sermaye şirketi olmasından ötürü anonim şirketler için daha da önemli bir yere sahiptir. Zira sermaye şirketi olmasından ötürü pay sahiplerinin emek ve ticari itibarının bir rol oynamadığı anonim şirketlerde sermaye olmadan iktisadi bir faaliyetin yürütülmesi mümkün değildir. Şirketin kuruluşunda ortaya konulan amaca ulaşılmasına yönelik faaliyetin yürütülebilmesi ve şirketin varlığını devam ettirebilmesi için pay sahiplerinin taahhüt ettikleri sermayeyi kanuna ve esas sözleşmeye uygun bir şekilde yerine getirmeleri gerekir³.

Anonim şirketlerde pay sahiplerinin kural olarak, pay sahipliği sıfatından ötürü yerine getirmekle yükümlü oldukları asli ve tek borç sermaye getirme taahhüdünün yerine getirilmesidir. Bu durum öğretilerde “*tek borç ilkesi*” olarak ifade edilmektedir⁴. Bu ilkeye göre anonim şirketlerde aynı veya nakdi sermaye taahhüdünde bulunan pay sahibine esas sözleşme ile pay bedelini veya payın itibari değerini aşan primi ifa dışında doğrudan veya dolaylı olarak başka bir borç yüklenmesi mümkün değildir⁵(TTK m.480). Durum bu olmakla birlikte bu ilkeye kanunla getirilen istisnalar mevcuttur, örneğin TTK

3 Aynı yönde bkz. **Kaplan, Emine T.**, Tamamı Ödenmemiş Hisse Senedi Sahibinin Durumu ve Konkordato, Batider, Haziran 1981, C.XI, Sa. 1, s. 119.

4 **Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 16. Bası, İstanbul 2005 s. 1019; **Çeker, Mustafa**, Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı, Batider, C. XXIII, Sa.1, Y. 2005, s. 64; **Narbay, Şafak**, Anonim Ortaklıkta Pay Defteri, Ankara 2003, s. 164; **Okutan Nilsson, Gül**, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Sözleşmeleri, İstanbul 2003, s. 15; **Bahtiyar, Mehmet**, Ortaklıklar Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2007, s. 158. Bu ilke İsviçre ve Alman hukuklarında da kabul edilmiştir (**Okutan Nilsson**, s. 30. Tek borç ilkesi gereğince pay sahibi, taahhüt ettiği sermayeyi ve tali yükümlülüklerini yerine getirerek şirkete karşı sorumluluktan kurtulur. Bunun tek istisnası haksız yere ve kötü niyetli olarak kâr payı veya hazırlık faizi alan pay sahiplerinin bunları iade etmek zorunda olmalarıdır (TTK 473). Yine pay sahibinin ayrı bir sözleşmeyle sermaye koyma borcu dışında bir takım şeyleri borçlanması da mümkündür. Ancak pay sahibinin esas sözleşme veya genel kurul kararıyla bu şekilde bir borç altına girmesi mümkün değildir (**Steiger** (Çev. Çağa) s. 205); **Bozgeyik, Hayri/ Karahan, Sami**, Şirketler Hukuku, Konya 2012, s. 655.

5 **Steiger** (Çev. Çağa), s. 12, 24; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1019. Burada pay sahibinin rızası dışında borcunun artırılmayacağı ifade edilmek istenmektedir. Bu nedenle pay sahibinin rızasıyla (payların itibari değerleri artırılması suretiyle) sermaye artırımı yapılarak, pay sahibinin borcu fazlalaştırılabilir (**Göle, Celal**, Anonim Şirketlerde Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt, Ankara 1976, s. 57; **İmregün, Oğuz**, Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1968, s. 220. Yine pay sahibinin sermaye koyma borcunu ifada temerrüde düşmesi halinde esas sözleşmede taahhüt edilen sermayenin dışında gecikme faizi, cezai şart ve münzam zararın talep edilmesiyle de pay sahibinin şirkete karşı olan sorumluluğunun kapsamı genişleyebilir. Ancak söz konusu miktarlar sermaye koyma borcunun içerisinde değerlendirilemez (**Göle**, s. 57). Alman ve Fransız hukuklarında da pay sahiplerinin sorumluluğu pay bedeli ve varsa prim ile sınırlanmıştır (**Levy, A.B.**, Private Corporations and Their Control, Part II, 1998, s. 462; **Dornseifer, Frank**, Corporate Business Forms in Europe: A Compendium of Public and Private Limited Companies in Europe, Germany, Edited by Frank Dornseifer, Berne: Staempfli; München: Sellier European Law Publishers, 3 Editions S. 211-294, December 2005 s. 221; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1019.

m.208'deki şartların varlığı halinde pay sahibinin rızası olmaksızın payının satın alınması ve TTK m.141/II'de zorunlu ayrılma akçesi öngörülebilmesi imkanının varlığı gibi⁶. Ancak ilkenin istisnaları sadece kanunda öngörülmüş bulunanlardan ibarettir; bunun dışında esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla⁷ pay sahiplerine pay bedelini ifa, (varsa) primi ifa ve kanunda öngörülen diğer borçlar dışında borç yüklenmesi mümkün olmayıp⁸, TTK m.480 hükmü emredici niteliktedir⁹.

Anonim şirketlerde tek borç ilkesinin varlığı, bu sermaye getirme borcunun yalnızca şirkete karşı olması, borcun tutarının taahhüt edilen sermaye paylarının toplam miktarı kadar olması ve bu ilkeler dolayısıyla şirket alacaklılarının pay sahiplerine başvuramaması gibi unsurlar, yatırımcıların bu şirket türüne yoğun ilgi göstermesine sebep olmaktadır. Anonim şirket, şirket borçlarından malvarlığı ile sorumludur (TTK m.329). Dolayısıyla anonim şirketlerde sermaye, şirket alacaklılarının alacakları için bir teminat teşkil eder. Bu yüzden pay sahiplerinin taahhüt etmiş oldukları sermayeyi getirmeleri şirket alacaklıları açısından da önem arz eder. Sermaye şirketlerinde ve anonim şirket özelinde sermayenin gerek şirket tüzel kişiliği gerekse şirket alacaklıları ve diğer ilgililer açısından büyük bir önem taşımasından dolayı kanun koyucu sermayenin/malvarlığının korunması ilkesi çerçevesinde hem sermayenin asgari miktarını ve getirilme şartlarını hem de sermayenin getirilmemesinin sonuçlarını özel olarak düzenleme gereği duymuştur. Şirket sermayesi, alacaklılar ve diğer ilgililer açısından önem taşıdığından kanun

-
- 6 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1019; **Teoman, Ömer**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, İstanbul 1983, s. 12; **Dağ, Üner**, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, İstanbul 1996, s. 22; **Çeker**, Çıkma Hakkı, s. 64. Aksi yönde bkz. **Nomer, Füsün**, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, İstanbul 1999, s. 29 vd. Ancak pay sahiplerine ikincil (tali) yükümler getirilmesi mümkündür. Alman hukukunda pay sahiplerinin birbirlerine karşı sadakat yükümlülüğü olduğu mahkemeler tarafından kabul edilmektedir (**Enriques, Luca**, Enforcing Self-Dealing Constraints on Dominant Shareholders in Europe, Law and Economics Workshop (University of California, Berkeley) Year 2007, Erişim Tarihi: 14.03.2023, s. 16). Bu konudaki kararlar için bkz. **Enriques**, s. 16 dn. 44.
- 7 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1019; Pay sahibinin sermaye koyma borcunu ifada temerrüde düşmesi halinde esas sözleşmede taahhüt edilen sermayenin dışında gecikme faizi, cezai şart ve munzam zararın talep edilmesiyle de pay sahibinin şirkete karşı olan sorumluluğunun kapsamı genişleyebilir. Ancak söz konusu miktarlar sermaye koyma borcunun içerisinde değerlendirilemez (**Göle**, s.57.).
- 8 Bu nedenle anonim şirketlerde pay sahiplerine bilanço zararını kapamaya yönelik ek ödeme yapma, rekabet yasağı, bağlılık yükümü ve kanunda belirtilen durumlar dışında payı satma veya alma zorunluluğu gibi yükümlülükler yüklenemez (**Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1019). Aynı şekilde limited şirketlerde TTK m.603 ile getirilen ek ödeme veya TTK m.606 ile getirilen yan edim yükümlülüğü gibi borçlar anonim şirket pay sahiplerine yüklenemez.
- 9 **Çelik, AYTEKİN**, "Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Tezi*, Konya 2009, s. 79; **Steiger** (Çev. Çağa) s. 12; **Tekil, Fahiman**, Anonim Şirketler Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1998, s. 414.

koyucu sermayenin korunmasına ilişkin çeşitli tedbirler öngörmüştür¹⁰; ancak söz konusu tedbirlerden sonuç alınabilmesi için öncelikle bu korunmaya çalışılan sermayenin pay sahipleri tarafından şirkete getirilmiş olması gerekmektedir¹¹.

II. İskatın Tanımı

Arapça kökenli bir kelime olan ıskat, “*düşmek*” anlamına gelen sükût kökünden türemiş olup, “*düşürmek, atmak, izale etmek*” manasına gelir¹². Bir hukuki müessese olarak ise ıskat, bir hak veya mükellefiyeti düşürme, yani “*yoksun bırakmak, hükümden düşürmek*” anlamına gelmektedir¹³. İskat, borçlar hukukundaki borçlunun temerrüdü halinin anonim şirketlerde yansıması olan taahhüt edilen sermayenin getirilmemesi durumu için öngörülmüş bir müessesedir. Buna göre anonim şirket bağlamında ıskat, pay sahiplerinin taahhüt etmiş oldukları sermayeyi ifa etmede temerrüde düşmeleri halinde TTK'nın ilgili hükümlerinde öngörülen sürecin işletilmesi sonucunda temerrüde düşen pay sahibinin iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakılması ve söz konusu pay ile ilişkisinin kesilmesi anlamına gelir. Bir diğer ifadeyle ıskat, pay sahibinin sermaye borcunu ödemede temerrüde düşmesi halinde, karşılıkları tam olarak ödenmemiş bulunan paylara ilişkin pay sahipliği sıfatının pay sahibinin rızası aranmaksızın sona erdirilmesidir¹⁴.

Doktrinde¹⁵ ve içtihatlarda kavram birliği olmamakla birlikte eski tarihli kararlarında Yargıtay genellikle “*çıkarma*” ifadesini kullanırken¹⁶, yeni tarihli

10 Şirketin tescili için sermayenin tamamının taahhüt edilmiş olması (TTK m.332-339), aynı sermayeye mahkeme tarafından atanacak bilirkişilerce değer biçilmesi (TTK m.289/2), itibari değer in altında bedelle hisse senedi satılmaması (TTK m.286), anonim şirketin kendi paylarını iktisap edememesi (TTK m.329) gibi hususlar bu tedbirlere örnek olarak gösterilebilir. **Poroy (Tekinalp /Çamoğlu)**, s. 467.

11 Aynı yönde bkz. **Değirmenci, Cenker**, Anonim Ortaklıkta İskat, İstanbul 2006, s. 1; **Yılmaz, Yavuz**, “Anonim Şirkette Ortağın İskatı”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara 1998, s. 36.

12 İskat kelimesinin arapça kökenli olması, bu kelimenin anlamının araştırılması bağlamında islam hukukundaki literatüre başvurmayı kaçınılmaz hale getirmektedir. Kelimenin islam hukukundaki anlamı için bkz. <https://islamansiklopedisi.org.tr/iskat>.

13 **Yılmaz, Ejder**, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2006, s. 284. Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne göre ise “düşürme, aşağı atma”, “düşürülme” anlamına gelmektedir. <https://sozluk.gov.tr/>.

14 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1060. Karşılığı tamamen ödenmiş payların ıskat edilmesi mümkün değildir.

15 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 848a “*çıkartılma benzeri bir hal*” kavramını kullanmaktadır. **Çelik** ise, “çıkartılma sonucunu doğurabilen bir hal” olarak da ifade etmektedir. Bkz. **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 81.

16 Yarg 11. HD, T. 13.11.1980, E. 4561, K. 5242 sayılı kararı; Yarg. 11. HD, T. 20.10.1986, E.4539, K.5426; Yarg 11. HD, T. 25.02.1987, E. 6804, K.1099; Bu konuda bkz. Yarg 11. HD, T. 11.06.1990, E. 798, K.4612; Yarg 11. HD, T. 27.01.1992, E. 5237, K. 344 sayılı kararı (Bkz. **Eriş, Gönen**, Ticari İşletme ve Şirketler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 2907).

kararlarında “*ıskat*” kavramını daha sık kullanır hale gelmiş ve ıskat kavramını “*ortaklık haklarından mahrum bırakma*” şeklinde tanımlamıştır¹⁷. Oysa ki, ıskat ve çıkarılma kavramları birbirinden farklıdır. ıskat, yukarıda ifade edildiği üzere sözlük anlamı “*düşürmek, atmak, izale etmek*” olan ve hukuki bir müessese olarak bir hak veya mükellefiyeti düşürme, yani “*yoksun bırakmak, hükümden düşürmek*” anlamına gelirken, ihraç (çıkartılma) kavramı ise “*dışarı atma*” anlamına gelmektedir¹⁸. ıskat, doğrudan pay sahibine değil münferit pay veya paylar üzerindeki pay sahipliği sıfatına uygulanmaktadır¹⁹. Eğer temerrüde düşen pay sahibinin bu pay haricinde başka payı yok ise ıskat, aynı zamanda pay sahipliği sıfatını sona erdiren, bir diğer ifade ile ortaklıktan çıkarılma sonucunu doğuran hallerden biridir²⁰. Pay mevkii ise payın şirket yönetim kurulu tarafından başka birine devri çerçevesinde yeniden doldurulması ihtimaliyle muhafaza edilir²¹(TTK m.482-483). Ayrıca çıkarılma halinde pay sahibine payın değeri ödenirken, ıskat yaptırımının uygulanması halinde pay sahibi, söz konusu pay ile ilgili pay sahipliği haklardan mahrum bırakılmakta ve yapılmış olan kısmi ödemeler var ise bunlar iade edilmemektedir, hatta esas sözleşmede öngörülmüş ise cezai şart da uygulanabilmektedir²².

III. ıskatın Hukuki Niteliği

Şirketin kuruluşu esnasında taahhüt edilen sermayenin ödenmesinde temerrüde düşülmesi, sermaye şirketleri haricindeki tüm şirketlerde çıkarılma sebebi olarak öngörülmüştür²³. Sermaye şirketleri olan anonim ve (TTK

- 17 Yarg. 11. HD, T. 29.05.2018, E. 9492, K. 4038, (www.kazanci.com) (Erişim Tarihi: 03.01.2022).
- 18 **Yılmaz**, Sözlük, s. 345, 364; **Devellioğlu, Ferit/ Kılıçkını, Neval**, Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul 1975, s. 568, 582.
- 19 **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 93.
- 20 **Çelik, Aytelkin**, “Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma”, SÜHFD, C. 17, S.2, Konya 2009, s. 175; **Selekler, Ferit**, “Kollektif Şirketlerde Ortağın Şirketten Çıkarılması”, İÜHFİM, S.1-4,C.42, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul 1976, s. 454’te “*belirtmek gerekir ki, bu halde bile ıskat ve çıkarılma müessesesi birbirinden tamamen farklı olup pay sahibinin sahip olduğu tüm paylardan ıskat edilmesi sonucu ortaklıkla ilişkisinin kesilmesi halinde dahi çıkarılma terimi kullanılmamalıdır*” görüşünü ileri sürmüştür.
- 21 **Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin**, Ortaklıklar Hukuku, C. I, 2. Bası, İstanbul 1975, s. 1068; **Sevi, Ali Murat**, Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 349-350; **Pulaşlı, Hasan**, Alman Hukukunda Büyük Pay Sahiplerinin Azınlığı Şirketten Çıkarılma Hakkı, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul 2003, s. 1865; **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 95.
- 22 Bkz. **İmregün**, AO, s. 285 vd., 355, 356; **Dirikkan Öztürk, Hanife**, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2005, s. 13, 24; **Değirmenci**, s. 9- 12, 19 vd.; **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 95 vd.; bkz. karşıt görüş. **Akın, M. Yusuf**, Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu, İstanbul 2002, s. 241; **Sönmez, Yusuf Z.**, Halka Açık Anonim Ortaklıkların Birleşmesinden Doğan Sorunlar, SPK Yeterlilik Etüdü, Ankara 2000, s. 56.
- 23 Bu konuda diğer ticaret şirketleri için bkz. (Kollektif şirket için) TTK m. 246, 255, 257, (Komandit şirket için) TTK m.328.

m.585'teki atıf nedeniyle) limited şirketler ile (TTK m.565/II'deki atıf nedeniyle) sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde ise sermaye borcunun yerine getirilmemesi durumu için öngörülen yaptırım ıskattır. Sermaye şirketlerinde pay sahiplerinin kim oldukları, kişisel özellikleri, yetenekleri değil onların şirkete getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye ön planda olduğu için sermaye taahhüdünün yerine getirilmesinde temerrüt halinde şirketten çıkarma değil, ıskat müessesesi öngörülmüştür. Zira çıkarma hallerinde amaç sermayenin korunması olmadığından çıkarılan ortağa payının bedeli olan ayrılma akçesi ödenmektedir²⁴. Bun karşın sermaye şirketi olan anonim şirketlerde geçerli olan sermayenin korunması ilkesi ve yine aynı amaca hizmet eden sermayenin iadesi yasağı gereğince pay bedelini ifada temerrüde düşen pay sahibine yapmış olduğu kısmi ödemeler iade edilmemekte, payın kendisine devredildiği yeni pay sahibinin ödemelerinde de eksiklik olması halinde, eksik kalan kısım için ilk pay sahibine de başvurulabilmektedir. Hatta payın satışı sonucunda şirket, payın nominal bedelinden daha fazla bir sermaye elde etmiş olsa bile bu fazlalık ıskat yaptırımını uygulanan pay sahibine iade edilememekte, TTK m.519 gereği şirket sermayesine eklenmemekte, kanuni yedek akçelere eklenmektedir²⁵. Bu şekilde bir sonuca yol açmasından ötürü ıskat, diğer şirket türlerinde geçerli olan çıkarma yaptırımından daha ağır bir yaptırım olmaktadır.

Öte yandan mütemerrit pay sahibinin sahip olduğu tüm paylarla değil, sadece ödemede temerrüde düştüğü pay ile olan bağlantısı sona erer²⁶; bir diğer ifadeyle mütemerrit pay sahibi ortaklık pay sahipliği sıfatından değil, söz konusu paydan mahrum edilir²⁷. İskat sonucu ilgili pay sahibinin şirkette başka payı mevcut değil ise ıskat, aynı zamanda pay sahipliği sıfatının sona ermesi sonucunu da beraberinde getirecektir.

Doktrinde ıskatın hukuki niteliği bağlamında “*sözleşmeden pay sahibinin temerrüdü nedeniyle dönüş*”, “*fesih*”, “*sözleşme cezası*”, “*kendine özgü bir hukuki kurum*” ve “*borçlunun temerrüdü*” olduğu yönünde farklı görüşler ileri sürülmüştür²⁸. İskat, tam iki taraflı sözleşmelerdeki bozucu yenilik doğuran

24 Çamoğlu (Poroy/Tekinalp) s. 320 vd.; Baştuğ, İrfan, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir 1966, s. 8; Çamoğlu, Ersin, Kollektif Ortaklıklarda Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması, İstanbul 1976, s.175- 176; Göle, s. 161.

25 6762 Sayılı ETK bu noktada anonim şirket ile limited şirket arasında farklı bir düzenleme getirmekte idi. ETK m.530/II hükmüne göre payın satışından elde edilen paradan ortağın borcu kesildikten sonra geri kalanı ortağa verilir iken, anonim şirketlerde taahhüt edilen sermayenin getirilmesi borcunda temerrüt halini düzenleyen ETK m.406 vd. hükümlerinde böyle bir düzenleme yoktu. Bkz. Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 82.

26 Bozgeyik/ Karahan, s. 661.

27 Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 10. Bası, Arıkan Basım Yayın Dağıtım, İstanbul 2005, s. 605.

28 Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 1061; Göle, s. 117 dn. 162.

sözleşmeden dönme ve fesih kurumlarına benzetmekle beraber, ıskatın hukuki niteliği fesih ile açıklanamaz. Buna göre fesih ve dönme, tam iki taraflı sözleşmelerde uygulanabilir, oysa şirket ile pay sahipleri arasındaki sözleşme iki taraflı bir sözleşme değildir. Öte yandan fesih ve dönme ile taraflar arasındaki hukuki ilişki tamamen sona ererken, ıskat sadece pay bedelinin ödenmesinde temerrüde düşülen pay bakımından etkilerini doğurur. Sözleşmeden dönme halinde taraflar daha önceden karşılıklı olarak ifa ettikleri edimleri iade ederken, ıskat yaptırımına maruz kalan pay sahibine daha önceden yapmış olduğu ödemeler iade edilmez. Aynı şirket de ıskat işlemi öncesinde pay sahibine yapmış olduğu kar payı ödemelerinin iadesini isteyemez²⁹.

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre ıskat, bakiye sermaye borcunun ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde uygulanacak müeyyidelerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Anonim şirketlerdeki ıskat müeyyidesi tüm boyutlarıyla incelendiğinde ıskatın benzer diğer düzenlemelerden farklı olarak kendine özgü bir hukukî müesseseye olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ıskatın hukukî niteliğinin, bu müesseseye bazı yönlerden benzeyen fakat pek çok esaslî noktada ıskattan ayrılan diğer düzenlemelerle açıklanamayacağı ileri sürülmektedir³⁰.

Bir diğer görüşe göre ıskat, borçlunun temerrüdünün şirketler hukukuna özgü müeyyidesidir³¹. İskatı, TBK m.117 vd. anlamında “*borçlunun temerrüdü*” olarak nitelendirmek mümkün değildir. Her iki müessesenin varlık sebebi borcun ifasında temerrüt olmakla birlikte, sonuçları bakımından ayrılmaktadırlar. TBK anlamında temerrüt halinde alacaklıya tanınan seçimlik hakların bir kısmı taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi muhafaza etmeye, fakat temerrüt sebebiyle –varsa- uğranılan zararın giderilmesi amaçlanmakta iken, diğer seçimlik hakların kullanılması halinde ise taraflar arasındaki hukuki ilişki sona ermekte ve tarafların birbirilerine karşı daha önce ifa etmiş olduklarının edimlerin iadesi gerekmektedir. İskatta ise taraflar arasındaki hukuki ilişki –pay bedelinin ödenmesinde temerrüde düşülen pay bağlamında- sona ermekte ve mütemerrit pay sahibinin daha önceden yapmış olduğu ödemeler kendisine iade edilmemektedir. Bütün bu sonuç farklılıklarına rağmen, uygulanma gerekçeleri aynı olduğu için ıskatı, borçlunun temerrüdünün anonim şirketler hukukundaki özel uygulaması şeklinde kabul etmek yanlış olmayacaktır. Zira her hukuki müessesenin uygulanacağı bağlam değiştiğinde şartlarının veya sonuçlarının farklı olması hukukta alışılan bir durumdur; bir hukuki müessesenin her bağlamda illa ki birebir uygulanması gerekmemektedir.

29 Göle, s. 117.

30 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 83-84.

31 Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 1061.

İskat müessesesi ilk bakışta “sözleşme cezası” olarak nitelendirilmeye de elverişli gibi görünmektedir. Her iki müessesenin de uygulanma sebebi borcun ifasında temerrüttür. Her şeyden önce ıskat yaptırımının uygulanması ile birlikte pay sahibinin söz konusu pay ile olan ilişkisi sona ermekte, bir diğer ifadeyle taraflar arasındaki hukuki ilişki –bu pay bağlamında- sona ermekte iken, cezai şart ile amaçlanan şey, taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi sonlandırmak değil, edimin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi sebebiyle –alacaklı, hakkından açıkça feragat etmiş veya ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş olmadıkça- asıl borçla birlikte cezanın ifasını da isteyebilmektedir. Cezai şartın uygulanması ile taraflar arasındaki hukuki ilişki sona ermemekte, borçlu da sözleşme dolayısıyla kendisi için kararlaştırılan edimlerin ifasını isteyebilecektir. Oysa ki, ıskat işleminin uygulanması ile birlikte taraflar arasındaki hukuki ilişki –söz konusu pay bağlamında- sona ermektedir. Nihayet cezai şart/ceza koşulu tam iki taraflı sözleşmelerde tarafların sözleşmeye bu yönde koyacakları bir hüküm sayesinde uygulama imkanı bulur. İskat ise tarafların karşılıklı irade beyanları ile kurdukları sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunmasından ötürü değil, TTK’da bu yönde bir hüküm bulunduğu için uygulama imkanı bulmaktadır.

TTK m.482 vd. hükümlerinin emredici nitelikte olup olmadığı, bir diğer ifadeyle şirket esas sözleşmesinin, a) pay sahiplerinin sermaye koyma borcunu yerine getirmede temerrüt hali dışında başka birtakım sebepleri ıskat sebebi olarak öngörüp öngöremeyeceği, b) pay sahiplerinin taahhüt etmiş oldukları sermaye paylarını getirmede temerrüde düşmeleri halinde ıskat yaptırımının uygulanmayacağını öngörmesinin mümkün olup olmadığı, c) sermaye koyma borcunun yerine getirilmesinde temerrüde düşülmesi halinde ıskat yaptırımının uygulanmasının zorunlu hale getirilmesi veya sadece ıskat yaptırımının uygulanacağı yönünde esas sözleşmeye hüküm konulup konulamayacağı ve d) ıskatın şekli, yani sürecin nasıl işletileceğine ilişkin hükümlerin emredici nitelikte olup olmadığı konularında doktrinde görüş farklılığı bulunmaktadır.

a) Öncelikle, pay sahibinin sermaye taahhüdünü yerine getirme durumu haricinde sebeplerle de ıskat yaptırımının uygulanacağını esas sözleşme ile veya genel kurul kararı ile öngörülemediği kanaatindeyiz. Örneğin sermaye getirme borcunun ifa edilmiş olmasına rağmen başka bir sebepten ötürü (şirket işleriyle yeterince ilgilenilmemesi, genel kurul toplantısına iki defa üst üste katılmama veya pay sahibinin anonim şirket ile rekabet teşkil edecek faaliyetler yürütmesi gibi) ıskat yaptırımının uygulanacağı şeklinde bir düzenleme getirilemez. Yargıtay bazı kararlarında esas sözleşmeyle sermaye koyma borcunu yerine getirmeme hali dışında başka ıskat sebeplerinin de

öngörülebileceğini kabul etmiştir³². Yargıtay'ın bu yöndeki görüşünün kabulü mümkün değildir. Zira anonim şirketlerde “*tek borç ilkesi*” olarak bilinen ilkeyi düzenleyen TTK m.480/1 hükmüne göre “*Kanunda öngörülen istisnalar dışında, esas sözleşmeyle pay sahibine, pay bedelini veya payın itibarı değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilemez*”. Ve bu ilkenin istisnası olduğu kabul edilen ıskat müessesesi ise TTK m.482 hükmü ile sadece sermaye taahhüdünün yerine getirilmesinde temerrüt hali için öngörülmüştür. Buna göre pay sahibinin sermaye taahhüdünü yerine getirmede temerrüt hali hariç bir takım durumlarda ıskat yaptırımının uygulanacağına ilişkin esas sözleşme hükmü geçersiz olacaktır. Ayrıca ıskat sebeplerinin genişletilmesi, anonim şirketlerde kanunen öngörülen istisnai durumlar haricinde esas sözleşme ile ortaklıktan çıkarma sebeplerinin öngörülebilmesi anlamına gelir ki bu mümkün değildir. Ve nihayet böyle bir durum anonim şirketleri şahıs şirketlerine yaklaştıracığından sermaye şirketi olmanın sağladığı bir takım avantajların ortadan kalkması veya büyük ölçüde azalması sonucunu da doğuracaktır³³.

b) Esas sözleşme ya da genel kurul kararı ile ıskat hakkının ortadan kaldırılıp kaldırılamayacağı konusunda da farklı görüşler mevcuttur. Göle'ye göre esas sözleşme ile ıskat hakkının ortadan kaldırılması mümkün değildir³⁴. Tekinalp'e göre ise esas sözleşme ile ıskat hakkının ortadan kaldırılmasının önünde engel teşkil edecek bir hüküm TTK'da mevcut değildir; dolayısıyla esas sözleşme ile ıskat hakkının ortadan kaldırılması mümkündür³⁵. Battal ise, ıskat müeyyidesinin uygulanmasının esas sözleşme ya da genel kurul kararı ile bağlanabileceği veya geçici bir süre ile tamamen askıya alınabileceği görüşünü ileri sürmektedir³⁶. Bu konuda isabetli bir sonuca varmak için ön-

32 “Anonim ortaklıkta bir ortağın ortaklıktan çıkarılması, ana sözleşmede başka bir hüküm bulunmadıkça ancak sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi halinde söz konusu olabilir” (Yarg. TD. 16.01.1968 tarih ve E. 4479, K. 243 sayılı kararı (Batider, C. IV, S. 4, s. 726, 727). *İmregün ve Düşünür* de, esas sözleşmede başka ıskat sebeplerinin öngörülebileceği fikrindedir (İmregün, AO, s. 266; İmregün, Oğuz, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, 4. Bası, İstanbul 1977, s. 429; Düşünür, Ahmet, “Anonim Şirketlerde Pay Sahipliğinin Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 1996, s. 142).

33 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 84.

34 Göle, s. 114; Tuncay K., s. 127; Aynı yönde bkz. “ıskat hakkı, esas sermayenin tam olarak ödenmesini temin gayesine hizmet ettiği için “âmir bir hükümdür” ve bu vasfı itibarıyla de bu hüküm esas sözleşme ile de bertaraf edilemez.” Doğanay, s. 1223; Ekinci, Hüseyin, “Anonim Şirketlerde Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ankara 2010, s. 157.

35 Tekinalp, bu görüşü savunmakla beraber esas sözleşmelerde ıskatın uygulanma şartlarını değiştiren hükümlere yer verilemeyeceği kanaatindedir. Bir başka ifadeyle yazara göre ıskata ilişkin usuli hükümler emredici niteliktedir Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 1061-1062. / s. 548.

36 Bkz. Battal, Ahmet, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan ıskat Prosedürü (TTK m. 408) ile İlgili Yargıtay Uygulaması, Ticaret Hukuku Yargıtay Kararları Sempozyumu, XVII, 9-10 Haziran 2000, Ankara 2000, s. 56. Yargıtay da bir kararında ıskatın uygulanmasının esas sözleşmede düzenlenmek suretiyle zorunlu hale getirilebileceğine dair karar vermiştir. Bkz. Yarg 11. HD. E. 78, K. 2023 sayılı kararı, (Battal, s. 56, dn.11).

celikle TTK'nın ilgili hükmünün lafzını dikkate almak gerekir. Hüküm şu şekildedir:

MADDE 482- (1) Sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi, ibtara gerek olmaksızın, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür.

(2) Ayrıca, yönetim kurulu, mütemerrit pay sahibini, iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakmaya ve söz konusu payı satıp yerine başkasını almaya ve kendisine verilmiş pay senedi varsa, bunları iptal etmeye yetkilidir. İptal edilen pay senetleri ele geçirilemiyorsa iptal kararı 35 inci maddede yazılı gazetede ve ayrıca esas sözleşmenin öngördüğü şekilde ilan olunur.

(3) Esas sözleşmeyle, pay sahipleri, temerrüt hâlinde, sözleşme cezası ödemekle zorunlu tutulabilirler.

(4) Şirketin tazminat hakları saklıdır.

Öncelikle hükmün 1. fıkrasında “temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür” ifadesinden sermaye koyma borcunun ifasında temerrüde düşen pay sahibinin temerrüt faizi ödemek zorunda olduğu, temerrüt faizini talep etme hakkından feragat konusunda şirkete takdir hakkının tanınmadığı anlaşılmaktadır.

Hükmün 2. fıkrasında ise “yönetim kurulu, mütemerrit pay sahibini, iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakmaya ve söz konusu payı satıp yerine başkasını almaya ve kendisine verilmiş pay senedi varsa, bunları iptal etmeye yetkilidir” ifadesinden anlaşılacağı üzere kanun, yönetim kuruluna mütemerrit pay sahibine zikredilen yaptırımları uygulama konusunda yetki vermektedir. Buna göre yönetim kurulu, hükümde ifade edilen yaptırımlar arasında tercih yapmaya veya bunları kombine etmeye yetkili kılınmıştır. “Emredici hükümler başlıklı” TTK m.340 hükmü ise şu şekildedir:

“Esas sözleşme, bu Kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak Kanunda buna açıkça izin verilmişse sapabilir”.

TTK m.482/II ile yönetim kuruluna verilen yetkilerin esas sözleşme ile kendisinden alınabileceğine işaret eden açık bir hüküm mevcut olmadığı için bu hükümde zikredilen yetkilerin esas sözleşme veya genel kurul kararı ile yönetim kurulundan alınamayacağı kanaatindeyiz³⁷. Nitekim TTK m.482/III hükmü ile (“esas sözleşme ile ... zorunlu tutulabilirler”) mütemerrit pay

37 Aynı yönde Doğanay, s. 1223- 1225; Arslanlı, Anonim Şirketler I, s. 182; Göle, s. 114; Kaplan, s. 127; Başbuğoğlu, Tarık, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, C. I. Ankara 1988, s. 624; Yılmaz, Yavuz, s. 12; Düşünür, s. 121; Erdoğan, Anonim Şirkette Pay Sahipliği Sifatının Sona Ermesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2003, s. 59. Buna karşılık Değirmenci, esas sözleşmede iskatin uygulanmasını engelleyen hükümlere yer verilemeyeceğini

sahibinden sözleşme cezası talep edilip edilmemesi konusunda esas sözleşme ile düzenleme yapma imkanının tanındığını görmekteyiz. Bu fıkranın lafzından da anlaşılmaktadır ki esas sözleşmeye, pay sahibinin sermaye getirme borcunun ifasında temerrüde düşmesi halinde ıskat yaptırımının uygulanmayacağına dair konulacak bir hüküm “emredici hükümler ilkesi” nedeniyle geçersiz olacaktır.

c) Sermaye koyma borcunun yerine getirilmesi halinde ıskat yaptırımının uygulanmasının zorunlu kılınıp kılınamayacağı veya sadece ıskat yaptırımının uygulanacağına dair esas sözleşme hükümlerinin geçerliliği bağlamında Yargıtay, sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesi halinde sadece ıskat yaptırımının uygulanacağına yönelik bir hükmün esas sözleşmeye konulabileceğine hükmetmiştir³⁸. Kanaatimizce yukarıda ıskat yaptırımını uygulama imkanının esas sözleşme hükmü ile ortadan kaldırılıp kaldırılamayacağına ilişkin konuda sunulan gerekçelerle Yargıtay’ın bu yöndeki görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira ıskat, pay sahiplerinin taahhüt etmiş oldukları sermayeyi getirme borcunun ifasında temerrüde düşmeleri halinde uygulanacak yaptırımlardan sadece birisidir; ve bu yaptırımlar arasından tercih yapma imkanı da TTK m.482/II hükmü ile yönetim kuruluna verilmiştir³⁹. Emredici hükümler ilkesi gereğince kanun tarafından yönetim kurulan verilmiş olan bu yetkinin esas sözleşme ile ortadan kaldırılması mümkün değildir. Ayrıca yönetim kurulu esas sermayeyi getirme borcunun ifasında temerrüt halinde hangi yaptırımı uygulamanın şirketin daha çok menfaatine olduğunu düşünüyorsa onu tercih edecektir. Henüz pay sahiplerinin sermaye koyma borcunun ifasında temerrüt durumu ortaya çıkmadan ve şirketin o zamanki durumu göz önüne alınmadan yönetim kurulunu belirli bir yaptırımın uygulanması veya uygulanmaması konusunda zorlamak hem TTK’nın ıskata ilişkin hükümlerine aykırı olacak hem de şirketin menfaatine uygun olmayacaktır⁴⁰.

d) Ve nihayet ıskat yaptırımının uygulanması usulüne ilişkin olarak genel anlamda fikir birliğinin olduğunu söylemek mümkündür. Göle’ye göre kanundaki emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla ıskat yaptırımının uygulanma şeklinde ilişkin hükümlerin şirket esas sözleşmesine konulması mümkündür⁴¹. Çelik’e göre TTK’nın ıskata ilişkin hükümleri, şirketin, pay sahiplerinin ve başta alacaklılar olmak üzere diğer ilgililerin menfaatlerini

kabul etmekle beraber esas sözleşmedeki ıskatın uygulanmasını zorunlu tutan düzenlemelerin geçerli olacağını ileri sürmektedir (Değirmenci, s. 11).

38 Yarg 11. HD, T. 17.04.1978, E. 1983, K.2023 sayılı kararı (Eriş, Ticaret Şirketleri, s. 2377).

39 Aynı yönde Çelik, s. 85; Steiger, (Çev. Çağa), s. 191. Aksi yönde bkz. Yılmaz, Yavuz, s. 56, 72.

40 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 86.

41 Göle, s. 114; Aynı yönde Değirmenci, s. 11.

korumak amacıyla konulmuştur. Dolayısıyla ıskat yaptırımının uygulanması usulünün hafifletilmesi mümkün değildir⁴². Zira ıskat yaptırımının uygulanması usulüne ilişkin şartların hafifletilmesi pay sahiplerinin zarar görmesine yol açacaktır. İskat yaptırımının keyfi bir şekilde uygulanmasının önüne geçmek için kanun koyucu ıskat usulüne ilişkin ayrıntılı ve sıkı şartlar koymuştur. Kanaatimizce her şeyden önce belirtmek gerekir ki, ıskatın şekli, yani sürecin nasıl işletileceği konusunu düzenleyen TTK m.483 hükmünün –ıskatın ağır bir yaptırım olması sebebiyle- kendisine ıskat yaptırımı uygulanacak olan pay sahibini korumaya yönelik şartlar getirdiği (örneğin ilanın şekli ve ödemeye konu tutarın ödenmesi için bir aylık sürenin sunulması gibi) görülmektedir⁴³. Hükmün bu karakteri dikkate alınarak ıskat usulünün esas sözleşme ile kolaylaştırılmasının, örneğin ödemeye çağrı amaçlı ilanın sadece şirketin web sayfasında yapılacağı veya ödeme için tanınan sürenin bir ay değil on gün olacağına ilişkin esas sözleşme hükmünün geçerli olmayacağını söylemek gerekir⁴⁴. İskat yaptırımının uygulanma usulünün esas sözleşme ile ağırlaştırılıp ağırlaştırılmayacağı konusunda da farklı görüşler ileri sürülmektedir⁴⁵. Bir görüşe göre ise kanundaki emredici hükümlere aykırı olmak kaydıyla ıskat yaptırımının uygulanması usulüne ilişkin hükümlerin esas sözleşmeye konulması mümkündür⁴⁶. Aksi yöndeki görüşe göre ise TTK'nın ıskata ilişkin hükümleri, şirketin, pay sahiplerinin ve başta alacaklılar olmak üzere diğer ilgililerin menfaatlerini korumak amacıyla konulmuştur. Dolayısıyla ıskat yaptırımının uygulanması usulünün hafifletilmesi mümkün olmadığı gibi ağırlaştırılması da mümkün değildir⁴⁷. Bu görüşe göre ıskat yaptırımının uygulanma usulünün ağırlaştırılması halinde ıskat yaptırımının caydırıcılık fonksiyonu zayıflayacak ve böylece şirket ve şirket alacaklılarının zarara uğraması söz konusu olabilir⁴⁸. Kanaatimizce TTK m.483 hükmünün karakteri açısından pay sahibini koruma amacı ön planda olmakla beraber aynı zamanda şirketi ve şirket alacaklılarını koruma amacını da güttüğünü kabul etmek gerekir. İskat yaptırımının uygulanması usulünü olabildiğince ağırlaştırarak, örneğin ödeme konusu sermayenin getirilmesine yönelik çağrının her türlü medya aracılığı ile (gazete, televizyon, radyo, internet vs.) ve 7 defa tekrarlanması veya mütemerrit pay sahibinin sermaye borcunu ifası için 1 yıl süre tanınması gibi ıskat yaptırımının uygulanmasını ölçsüz bir şekilde ağırlaştırılması halinde ıskat yaptırımı caydırıcılık fonksiyonunu kay-

42 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 87.

43 Aynı yönde Çevik, O. Nuri, Anonim Şirketler, 4. Baskı, Ankara 2002, s. 738; Battal, s. 65.

44 Aynı yönde Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 1062.

45 Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 1062.

46 Göle, s. 114; Aynı yönde Değirmenci, s. 11.

47 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s.87.

48 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 87.

bedecek ve bu durum sermayenin korunması ilkesine aykırı olacak, şirket ve şirket alacaklıları zarara uğrayabilecektir. Bu nedenle iskat yaptırımının uygulanma usulünü düzenleyen TTK m.483 hükmüne aynen uymak suretiyle iskat yaptırımının uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

IV. Iskatın Şartları

A. Genel Olarak

Anonim şirketlerde pay sahiplerine iskat yaptırımının uygulanabilmesi için TTK m.482 vd. hükümlerinde emredici şekilde⁴⁹ düzenlenen şartların gerçekleşmiş olması gerekir. Yukarıda izah edildiği üzere ilgili hükümler sadece pay sahibini değil, aynı zamanda şirket ve alacaklılarını koruma amacı güttüğü için bu şartların pay sahibi aleyhine kolaylaştırılması veya şirket ve şirket alacaklıları aleyhine zorlaştırılması mümkün değildir. Kanunda belirtilen şartların mevcut olması ve usule tam olarak uyulmuş olması gerekip, bu bağlamdaki eksiklik veya hatalar iskat kararı alınmasına engel olacak⁵⁰, alınmış bir iskat kararı var ise bu karar geçersiz hale gelecektir.

Bu şartlardan ilki ve en önemlisi pay sahibinin sermaye koyma borcunun ifasında temerrüde düşmüş olmasıdır (TTK m.482). Bunun yanında ayrıca temerrüde düşen pay sahibinin TTK m.481'deki ödemeye çağrıya ilaveten yeniden ödemeye davet edilmesi ve ödeme yapılması için kendisine bir aylık sürenin verilmesi gerekir (TTK m.483). Ayrıca temerrüde düşen pay sahibinin bu süre içerisinde de sermaye getirme borcunu ifa etmemiş olması gerekir. Ve nihayet bu şartların mevcut olması kendiliğinden iskat sonucuna yol açmayacak, zikredilen işlemleri yapmaya yetkili olan yönetim kurulu tarafından iskat kararının alınması gerekir.

49 Aynı yönde Yarg 11. HD, E. 13842, K.8718, T. 12.07.2011 sayılı kararında bu husus şöyle ifade edilmiştir: "...Anonim ortaklıklarda, pay sahibinin borcu, taahhüt ettiği payların karşılıklarını ifaya yöneliktir. Bu ilke, hem nakdi, hem de aynı sermaye taahhüdü için geçerlidir. Bu ortaklıklarda paydaşlardan ödenmemiş bakiye sermaye taahhütlerinin İstenmesi ve buna bağlı olarak gündeme gelen pay sahiplerinin iskatı usul ve şartları, TTK'nın 406- 408. maddelerinde emredici kurullarla düzenlenmiştir." (Yargıtay Karar Arama) (Erişim Tarihi: 30.03.2020).

50 Yarg. 11. HD, E. 1728, K. 4475, T. 18.09.2017 sayılı kararında, iskat konusunda yasanın aradığı emredici hükümlere uyulmadan iskat kararı alınamayacağını belirtmiştir: "...yasanın 480. vd. maddelerine göre ortağın sermaye borcunu ödememesi nedeniyle temerrüde düşmesi halinde 483. maddede gösterilen usulün gerçekleştirilerek ortağın şirketten iskat edilmesi mümkündür. Sermaye borcunu ödememesi halinde iskat usulü özel olarak yasada düzenlenmiş olduğundan bu hususun baklı sebep kabul edilerek yasanın 483. maddesinde öngörülen usul uygulanmadan ortağın çıkarılması mümkün değildir" (Kazancı İçtihat Bankası). Bu yönde bkz. Yarg 11. HD, E. 2121, K. 2676, T. 03.06.1982 [Eriş, Cilt III, s. 2503]; Göle, s. 114; Akdağ Güney, Necla, Anonim Şirketlerde Kuruluş, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 88; Çevik, s. 835- 837; Arslanlı, Anonim Şirketler I, s. 196. Alman hukukunda aynı yönde görüş bildiren Bayer, sonradan bu eksikliklerin giderilerek işlemin sağlığa kavuşturulmasının da mümkün olmadığını belirtmektedir (Bayer, Walter, in Münchener Kommentar zum AktG, § 64, Rn. 90).

Bu şartlar kanunda emredici şekilde düzenlenmiş olup, ıskat yaptırımının uygulanabilmesi için bu şartların eksiksiz bir şekilde mevcut olması gerekir⁵¹. Yine aynı sebepten ötürü bu şartlardan biri veya bir kaçının esas sözleşmeyle kaldırılması veya değiştirilmesi mümkün değildir.

Sermaye koyma borcunun süresi içinde yerine getirilmemesinin müeyyideleri TTK m.482 ve m.483 hükümleri çerçevesinde düzenlenmiştir. Buna göre sermaye taahhüdünün zamanında yerine getirilmemesi halinde şirket yönetim kurulu, aynen ifa davası açma, icra takibi başlatma, gecikme faizi ve cezai şart talep etme gibi müeyyideler arasında tercihte bulunabileceği gibi ıskat prosedürüne de başvurulabilir. Yönetim kurulu, sermaye koyma borcunun yerine getirilmesinde temerrüt halinde ıskat yolunu seçmek zorunda olmayıp, somut duruma göre bu seçeneklerden hangisini uygulamak şirket ve alacaklılarının menfaatine ise ona karar verecektir. Zira sermaye getirme borcunun ifasında temerrüt halinde bu yaptırımların öngörülmesindeki amaç temerrüde düşen pay sahibini cezalandırmak değil, şirket, diğer pay sahipleri ve şirket alacaklılarının menfaatlerinin korunması için bakiye sermaye koyma borcunun tahsilidir. Bu yüzden kanun koyucu sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi halinde sadece ıskat yaptırımını öngörmeyip, öncelikle diğer birtakım yolların denenmesi imkanını sunmuş ve bu yollardan bir sonuç alınamaması halinde (her ne kadar kanunda açıkça ifade edilmese de) son çare olarak ıskat yaptırımını öngörmüştür. Zira ıskat, bu bağlamda öngörülen en ağır müeyyidedir.

B. Sermaye Koyma Borcunun İfasında Temerrüde Düşülmesi

1. Genel Olarak

İskat yaptırımının uygulanmasının en temel şartı pay sahibinin taahhüt etmiş olduğu sermayeyi getirmemesidir. Buna göre ıskat yaptırımının uygulanma alanı sadece TTK ile sınırlıdır. Çünkü SerPK m.7/3'e göre pay senetlerinin tam ve nakden ödenmesi zorunlu olup, sermayenin taahhüt edilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla SerPK mevzuatına göre pay sahiplerinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmeleri kural olarak mümkün olmadığı için ıskat yaptırımı da uygulanamayacaktır.

İskat yaptırımının uygulanabilmesi için sermaye koyma borcunun yerine getirilmemiş olması yeterli olmayıp, pay sahibinin temerrüde düşmüş olması gerekir⁵². Pay sahibinin temerrüdü ise sermaye koyma borcunun değişik

51 Göle, s. 114; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 1062; Doğanay, s. 1223- 1225; Çevik, s. 738; Battal, s. 60; Kaplan, s. 127; Başbuğoğlu, s. 624; Değirmenci, s. 1.

52 Yarg. 11. HD, 15.12.2000 T. E. 10580, K. 10123 sayılı kararı (www.kazanci.com.tr; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 1057a). *Steiger* ise, temerrüt söz konusu olmamasına rağmen anonim

ihmallere göre muaccel olma tarihine bağlı olacaktır. İskatın, her türden sermaye koyma borcunun ifasında temerrüt halinde uygulanıp uygulanamayacağı da tartışılmaya muhtaçtır. Bu bağlamda özellikle ihraç priminin (agio) ifasında temerrüt ve nakit dışı sermayenin ifasında temerrüt halinde ıskatın uygulanıp uygulanamayacağı konularının açıklığa kavuşturulması önem arz etmektedir.

Öte yandan şirketin tescilinden önceki dönemde ve tasfiye döneminde ıskat yaptırımının uygulanıp uygulanamayacağının da açıklığa kavuşturulması gerekir. Yine birden paya sahip olan pay sahibinin kısmi ödeme yapması halinde bun ödemelerin nasıl mahsup edileceği ve birden fazla kişinin paya birlikte sahip olmaları halinde ıskat yaptırımının nasıl uygulanacağı konusunun da ele alınması gerekir. Ve nihayet sermaye koyma borcunun zamanaşımına uğraması ve payın el değiştirmesi halinde ıskat yaptırımının nasıl uygulanacağı da ele alınması gereken diğer konulardır.

2. Sermaye Koyma Borcu

Sermaye koyma borcu genellikle şirketin kuruluşunda veya esas sermaye artırımında kanuna uygun olarak düzenlenen esas sözleşmeden veya iştirak taahhütnamesinden doğar⁵³. Ayrıca karşılıkları tamamen ödenmemiş hisse senetlerinin devralınması, ıskat prosedürünün işetilmesi neticesinde ıskata konu olan payların satışıyla, anonim şirketin iktisap ettiği kendi hisselerini elden çıkarması ve kuruluştan doğan sorumluluk gibi durumlarda da sermaye koyma borcunun doğumu söz konusu olabilir⁵⁴. Kuruluştaki esas sözleşmenin imzalanmasıyla veya duruma göre sermaye artırımında iştirak taahhütlerinin

şirket tarafından bakiye sermaye koyma borcuna karşılık teminat istenmesi üzerine pay sahibinin bunu yerine getirmemesi halinde de ıskat müeyyidesinin uygulanabileceğini ileri sürmektedir (Steiger (Çev. Çağa), s. 194, 195). Lakin ıskat, sadece sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi halinde uygulanabilecek bir müeyyide olduğu için bu görüşe katılmak mümkün değildir. Ayrıca bu şekilde bir düşüncenin kabulü esas sözleşmeyle çeşitli çıkarma sebeplerinin kabul edilebileceği anlamına gelir ki, bu durum bir sermaye şirketi olan anonim şirketlerin mahiyetiyle bağdaşmaz. Aynı yönde bkz. **Değirmenci**, s. 9- 10. Sermaye koyma borcunun zamanında ifa edilmemesi, kollektif, komandit (TTK 188, 197) ve limited şirketler (TTK 529) açısından ortaklıktan çıkarılma sebebi olarak düzenlenmiştir. Anonim şirketlerde ise, sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi ortaklıktan çıkarma sebebi olarak düzenlenmemiş olmasına rağmen, TTK 407 ve 408'de düzenlenen prosedürün yerine getirilmesiyle ortaklıktan çıkarılma sonucunun ortaya çıkabilmesi mümkündür. Bu konuda anonim şirketleri diğer şirketlerden ayıran nokta, anonim şirketlerde ortaklıktan çıkarılma durumunun ancak bu şekilde söz konusu olması, buna karşılık diğer şirketlerde sermaye koyma borcunu yerine getirmemenin dışında çeşitli çıkarma sebeplerinin de düzenlenmiş olmasıdır.

53 **Tekinalp (Poroy/Çamoglu)**, s. 1023; **Göle**, s. 40; **Karayalçın, Yaşar**, Anonim Ortaklıktaki Çoğunluk Azınlık İlişkisi Bakımından Kontrol (Blok) Satışı ve Genel Alım Önerisi, Tandoğan'a Armağan, Ankara 1990, s. 207; **Narbay**, s. 164; **Kaplan**, s. 120.

54 **Domaniç, Hayri**, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1988, s. 719.

kabul edilmesiyle doğan sermaye koyma borcu, şirketin veya sermaye artırımının tescili ile kesinleşir⁵⁵.

Anonim şirkette pay sahibi olmanın en temel şartı TTK m.127 ve m.342'ye uygun bir şekilde sermaye türlerinden herhangi birinin getirilmesidir⁵⁶. Pay sahiplerinden birinin veya bir kaçının sermaye koyma borcundan kısmen yahut tamamen muaf tutulması mümkün olmayıp⁵⁷ benzer şekilde bu kişilerin sermaye koyma borcundan ibra edilmesi de mümkün değildir⁵⁸. Zira bu durum sermayenin azaltılması anlamına gelir ve sermayenin azaltılması da ancak belirli esas ve usullere uyularak yapılabilir. Buna göre anonim şirketlere, para, alacak, kıymetli evrak⁵⁹ ve sermaye şirketlerine ait paylar, fikri mülkiyet hakları, taşınırlar ve her çeşit taşınmaz, taşınır ve taşınmazların faydalanma ve kullanma hakları, ticari işletmeler, haklı olarak devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler, maden ruhsatnameleri⁶⁰ ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar, devrolunabilen ve

55 Anonim şirketin tescilinden önce hisse senedi çıkartılması mümkün değildir. Anonim şirket payı tescille doğduğu için tescilden önce payları temsil eden hisse senetlerinin çıkartılmasına izin verilmemiştir (**Arslanlı**, Anonim Şirkette Pay Sahipliği, s. 275). Eğer tescilden önce çıkarılmış bulunan hisse senetleri var ise, bu senetler hükümsüzdür. Ancak bu senetlerin hükümsüz kabul edilmeleri, pay sahiplerinin iştirak taahhüdünden kaynaklanan borçlarını etkilemez (TTK m.412). Pay sahipleri bakiye sermaye borçları için sorumlu olarak kalmaya devam ederler. Zira bu hüküm ile iştirak taahhüdü ya da pay sahipliği sıfatının geçersiz kılınması değil, payı temsil eden hisse senetlerinin hükümsüz kılınması söz konusudur.

56 Eski tarihli literatürde **Karayalçın**, sermayenin ticaret şirketlerinde zorunlu bir unsur olmayıp, şirket sözleşmesinin bir sonucu olduğu ve şirket sözleşmesinin doğumu için, özel bir işlem şekline gerek olmadığı görüşünü savunmaktaydı (**Karayalçın**, Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Azınlık İlişkisi). Hakim görüş ise, sermayenin şirket sözleşmesinin zorunlu bir unsuru olduğu yönündedir. **Baştuğ**, s. 59, dn.77; **Domaniç**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi I, s. 69; **Pulaşlı**, s.87.

57 Bu sebepten ötürü itibari değer in altında hisse senedi çıkartılmasına izin verilmemiştir (TTK m.347/1) (**Ansay**, Anonim Şirketler Hukuku, s. 227; **Hannigan**, Company Law, Great Britain, 2003, s. 563, 566; **Morse**, s. 41).

58 **A. Levy**, s. 473; **Steiger**, (Çev. Çığa), s. 193; **Göle**, s. 47 dn. 73, 49, 57, 131; **Arslanlı**, Anonim Şirketler I, s. 179. **Göle**, bakiye sermaye alacağı dışında temerrüde düşülmesi halinde ödenecek olan gecikme faizi, cezai şart ve munzam zararın da ibra yasağının kapsamında olması gerektiğini ileri sürmektedir. Yazar ayrıca, ibra yasağını geniş bir şekilde yorumlamakta, pay sahibinin sermaye koyma borcunu ödemekten ibra edilmemesine rağmen borcunun hafifletilmesinin ve konusunun değiştirilmesini de bu kapsamda değerlendirmektedir (**Göle**, s. 49, 50, 131). **Steiger** ve **Tekinalp** ise, şirketin gecikme faizi ve cezai şartın ödenmesinden vazgeçebileceği fikrindedir (**Steiger** (Çev. Çığa), s. 193; **Tekinalp** (Poroy/Çamoğlu), s. 1058).

59 **Göle**, çekin anonim şirketlere sermaye olarak konulmasının mümkün olmadığını, bononun ise ancak şirket esas sözleşmesinde bu konuda açık bir hüküm bulunması ve eşit işlem ilkesine aykırı davranılmaması şartıyla sermaye olarak konulabileceği görüşündedir (**Göle**, s. 130). Buna karşılık **Tekinalp** ise, bono verilmesini tahsil şartına bağlı bir ödeme teşebbüsü olarak nitelendirmekte, bu nedenle bono verilmesinin ödeme sayılmayacağını ileri sürmektedir (**Tekinalp** (Poroy/Çamoğlu), s. 1386). **Moroğlu** da bono, poliçe ve sair kıymetli evrak ile yapılan ödemelerin kabul edilemeyeceğini ileri sürmektedir (**Moroğlu**, **Erdoğan**, Esas Sermaye Artırımı İçin Eski İştirak Taahhütlerinin Tamamen Ödenmiş Olması Şartı, Makaleler I, 2.Tıpkı Bası, İstanbul 2006, s. 48). Kıymetli evrakın anonim şirketlere sermaye olarak getirilmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Göle**, s. 17 vd.

60 Özellikle madencilğe ilişkin hakların ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilmesi hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Uçkan**, **Özcan**, Türk Hukukunda Madencilğe İlişkin Haklar ve Bunların

nakden değerlendirilebilen her türlü değer sermaye olarak konulabilir. TTK m.342 hükmüne göre ise “*Üzerlerinde sınırlı aynı bir hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikri mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dâhil, malvarlığı unsurları aynı sermaye olarak konulabilir. Hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olamaz*”. Zira bu tür değerlerin şirket bilançosunda nakit olarak değerlendirilebilmesi ve devredilebilmesi mümkün değildir⁶¹.

Mevzuatta faaliyet konusuna göre bazı anonim şirketlerin sadece nakdi sermaye ile kurulabilmesi öngörülmüştür. Örneğin; bankalar, aracı kuruluşlar, yatırım ortaklıkları, sigorta ve reasürans şirketleri ile finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri gibi şirketler sadece nakdi sermaye ile kurulabilir. Bu şirketlerin kuruluşunda aynı sermaye konulamaz⁶².

Bu sayılan sermaye türleri literatürde *nakdi sermaye* ve *aynı sermaye* şeklinde iki gruba ayrılarak ele alınır. Bir görüşe göre aynı sermaye, para, alacaklar ve kıymetli evraktan oluşurken, sermaye şirketlerine ait paylar, fikri mülkiyet hakları, taşınırlar ve her çeşit taşınmaz, taşınır ve taşınmazların faydalanma ve kullanma hakları, ticari işletmeler, haklı olarak devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler, maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar, devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer aynı sermaye olarak kabul edilmektedir⁶³. Bizim de katıldığımız fikre göre ise nakdi sermaye, pay sahibinin şirkete belli bir miktar “para” ile katılmasını ifade eder. Konusu ne olursa olsun -örneğin, para alacağı olsa bile- sermaye olarak konulan alacak, nakit dışı (aynı) sermaye niteliğindedir⁶⁴. Gerçekten de TDK sözlüğüne göre nakit/nakdi, “*para*”, “*akçe*”, “*kullanılması hemen mümkün olan para, peşin para, likit*” anlamlarına

Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi, Eskişehir, 1983; Pulaşlı'ya göre, Maden arama, işletme hakları ile işletme ruhsatnamesinin devrini içeren bir taahhütte bulunulması halinde, bu taahhüdün geçerli olabilmesi için, devralan ile devredenin ilgili Bakanlığa (Enerji Bakanlığı) verecekleri dilekçe üzerine, yetkili memur huzurunda yapılacak beyan ve tutulacak zaptın imzalanmasıyla tamamlanır. Noterlerin, maden arama, işletme hakları ile işletme ruhsatnamesinin devir vaadi sözleşmesini yapmaları mümkün değildir. Çünkü söz konusu devir vaadi sözleşmesinin noterde yapılması halinde, ilgili Bakanlığın “izin vermek” ile ilgili “idari bir tasarruf” yetkisini kullanması mümkün olmamaktadır. **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi I, s. 28.

- 61 **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s. 54; **Domaniç**, Anonim Şirket, s. 202; **Göle**, s. 15; **Tekil**, s. 101; **Davran, Bülent**, Sermaye Şirketlerinde Apor Meseleleri, II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 10-18 Mayıs 1961, Ankara 1962, s. 8; **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 95. Bunların dışında bazı anonim şirketlere getirilebilecek sermayeler konusunda çeşitli sınırlamalar da mevcuttur. Mesela 5411 sayılı Bankalar Kanunu'na göre bankacılık alanında faaliyet gösterecek anonim şirketlere sadece nakdi sermaye getirilmesi mümkündür (m. 7/f).
- 62 **Yavuz, Mustafa**, Anonim ve Limited Şirketlere Aynı ve Nakdi Sermaye Olarak Konulabilecek Malvarlığı Unsurları, Mali Çözüm Dergisi 2015, s.89. 90 -97.
- 63 **Pulaşlı, Hasan**, Şirketler Hukuku, Adana 2003, s. 88.
- 64 **Arıcı, M. Fatih**, Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasası, İÜHFEM C. LXXIII, S. 1, 2015, s. 319-338.

sahiptir⁶⁵. Her ne kadar alacak ve kıymetli evrak da parasal değere sahip ise de "peşin para" anlamında nakit olmadıkları, sadece "nakit talep hakkı" içerdikleri için nakdi sermaye olarak kabul edilemeyeceği kanaatindeyiz. Ve nihayet nakdi sermayenin ödenmesi konusunu düzenleyen TTK m.344'e göre "Nakden taahhüt edilen payların itibarı değerlerinin en az yüzde yirmibeşi tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenir" ve TTK m.345/Pe göre "Nakdi ödemeler, ... bir bankada, kurulmakta olan şirket adına açılacak özel bir hesaba, sadece şirketin kullanabileceği şekilde yatırılır". Bu hükümlerdeki "ödeme" ve "banka hesabına yatırma" olguları ancak nakit para için söz konusu olabileceği, talep haklarının "ödenmesi" veya "banka hesabına yatırılması"ndan bahsedilemeyeceği için nakdi sermaye olarak kabul edilebilmeleri mümkün değildir. Sonuç olarak nakit para haricindeki sermaye taahhüdünün –alacak hakkı ve kıymetli evrak da dahil olmak üzere- aynı sermaye olarak kabulünün gerektiği kanaatindeyiz. Alacak hakkı ve kıymetli evrak şeklindeki sermaye türlerinin nakdi sermaye olup olmadığı şu açıdan önemlidir: Bunların nakdi sermaye olarak kabulü halinde TTK m.344'e göre en az yüzde yirmibeşi tescilden önce ödenmelidir. Bunun yapılması halinde ise, artık alacak hakkı veya kıymetli evrak türünde bir sermaye değil, basba-yağı nakit para sermaye olarak getirilmiş olacaktır.

TTK m.344/II hükmüne göre "Sermaye Piyasası Kanununun pay bedellerinin ödenmelerine ilişkin hükümleri saklıdır". Bununla uyumlu olarak 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m.12/I hükmüne göre halka açık anonim şirketlerde "İbraz olunan payların bedellerinin tamamen ve nakden ödenmesi şarttır. Kurul, satış süresi içinde satılamayan payların tamamının satın alınacağıının ve bedellerinin ödeneceğinin ortaklığa karşı taahhüt edilmesini isteyebilir. Kurul, birleşme, bölünme, hisse değişimi ve benzeri şirket yapılandırılmalarında yapılacak sermaye artırımları gibi pay bedellerinin nakden ödenmesinin zorunlu olmadığı durumları belirlemeye yetkilidir". Görüldüğü üzere halka açık anonim şirketlerde sermayenin tamamının nakdi sermaye olarak taahhüt edilmesi gerekirken, yüzde yirmibeşini peşin getirme ve kalanını 24 ay içerisinde getirme imkanı bulunmamaktadır. Tam ve nakden ödeme ilkesi olarak adlandırılan bu düzenlemenin, halka arz edilen payların karşılığı katılma taahhütleri nedeniyle bakiye borç bırakmamak ve ortaklığı, pay sahiplerini ve ortaklık alacaklılarını, nakit dışı sermaye değerlerinin sermaye olarak taahhüdü halinde ortaya çıkan güçlük ve tehlikelerden korumayı amaçladığı belirtilmektedir⁶⁶.

65 <https://sozluk.gov.tr/>

66 Tekinalp, Ünal, Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, İstanbul, 1981, s. 29; Aytaç, Zühtü, Bağlı İşletmeler Hukuku ve Türk Hukukundaki Görünümü, Batider, Aralık 1976, C.VIII, Sa.4, s. 164; Bahtiyar, Mehmet, Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı, Beta: İstanbul 1996, s. 102; Ayoğlu, Tolga, Sermaye Avansı Kavramı Üzerine Düşünceler, Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan, On İki Levha, İstanbul 2017, s. 428.

Aynı zamanda bu ilkenin, malvarlığının korunması ilkesine ek bir önlem olduğu da savunulmaktadır⁶⁷.

3. Sermaye Koyma Borcunun İfası

a. Genel Olarak

Uygulamada en çok karşılaşılan sermaye taahhüdü şekli, nakdi sermaye taahhüdüdür. Şirket sözleşmesinde, nakdi sermayenin ödenme şekli ve zamanı gösterilir. TTK m.344/Pe göre anonim şirketlerde nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az %25'inin tescilden önce, gerisinin de şirketin tescilini izleyen 24 ay içinde ödenmesi şarttır. “Esas sözleşme/İçerik” başlıklı TTK m.339/II c) bendine göre “Şirketin sermayesi ile her payın itibari değeri, bunların ödenmesinin şekil ve şartları” esas sözleşmede yer almalıdır. Buna göre TTK m.344’te bir üst sınır belirtilmediği için şirket sözleşmesinde, şirketin tescilinden önce nakit olarak ödenecek yüzde daha yüksek miktarda ve hatta tamamının ödenmesi şeklinde belirlenebileceği gibi, kanunda öngörülen azami 24 aylık süre de kısaltılabilir ve hatta nakdi sermayenin %100’ünün peşin olarak getirilmesi kuralı getirilebilir⁶⁸. Peşin olarak ödenecek yüzdeliğin %25’ten daha aşağı olarak belirlenememesi fakat bu oranın daha yüksek olarak belirlenmesinin mümkün olması ve geri kalan kısmın ödenmesi için 24 aydan daha uzun bir sürenin belirlenememesi fakat daha kısa bir sürenin belirlenebilmesi durumu karşısında, bu konuya ilişkin düzenlemenin nisbi emredici nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

Taahhüt edilen nakdi sermayenin ödeme yerini düzenleyen TTK m.345/I hükmüne göre “Nakdi ödemeler, ... bir bankada, kurulmakta olan şirket adına açılacak özel bir hesaba, sadece şirketin kullanabileceği şekilde yatırılır. Taahhüt edilen payların, kanunda veya şirket sözleşmesinde öngörülmüş bulunan ve kanunda yazılı olandan daha yüksek olan tutarın ödendiği, ticaret siciline yöneltilecek bir banka mektubu ile ispatlanır. Banka, bu tutarı, şirketin tüzel kişilik kazandığını bildiren bir sicil müdürlüğü yazısının sunulması üzerine sadece şirkete öder”.

Sermaye şirketlerinde ortakların şirkete getirmeyi taahhüt etmiş oldukları sermaye miktarı ile sınırlı sorumlu olmaları sebebiyle sermayenin korunması ihtiyacı doğmaktadır. Bu doğrultuda hükmün 2. fıkrası ve TTK m.343’e göre “Konulan aynı sermaye ile kuruluş sırasında devralınacak işletmelere ve

67 Günal, Vural, Sermaye Piyasası Hukuku, Ankara, 1987, s. 30.

68 Domanıç, Anonim Şirket, s. 179-180; Şener, Oruç Hami, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Hakları, Özellikle Özel Denetçi Atanmasını İsteme Hakkı”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara 1990, s. 326; Akdağ Güney, s. 65; Çevik, s. 827; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 294; Göle, s. 42, 57; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 770; Manavgat (Kurca/Şehirli Çelik), s. 346; Yavuz, s. 90 -97.

ayınlar, şirket merkezinin bulunacağı yerdeki asliye ticaret mahkemesince atanan bilirkişilerce değer biçilir". Anonim şirketlerde aynı sermaye taahhüdünün ifasına ilişkin özel bir hüküm mevcut olmadığı için aynı sermaye koyma borcunun ifası, taahhüt edilen aynı sermaye türünün niteliğine göre TTK m.128'deki düzenlemeye göre olacaktır. TTK m.128/II hükmüne göre aynı sermayenin anonim şirket tarafından kabulü, taşınmazların tapuya şerh verilmesi, fikri mülkiyet hakları ile diğer değerlerin, varsa özel sicillerine, bu hüküm uyarınca kaydedilmeleri ve taşınmazların ise güvenilir bir kişiye tevdi edilmeleri ile olur. Özel sicile yapılan kayıt üçüncü kişilerin iyi niyet iddialarını geçersiz kılarken, taşınmazlar için ise üçüncü kişilerin şirkete karşı istihkak davası açmaları tehlikesi mevcuttur. Sermaye olarak taşınmaz mülkiyeti veya taşınmaz üzerinde var olan veya kurulacak olan aynı bir hakkın konulması borcunu içeren şirket sözleşmesi hükümleri, resmî şekil aranmaksızın geçerlidir (TTK m.128/III).

TTK m.128/IV hükmüne göre "paradan başka ekonomik bir değer veya bir taşınmaz sermaye olarak konulmasının borçlanılması hâlinde şirket, tüzel kişilik kazandığı andan itibaren bunlar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarruf edebilir". Ve aynı maddenin 5. fıkrasına göre ise "Taşınmaz mülkiyetinin veya diğer aynı bir hakkın sermaye olarak konulması hâlinde, şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gereklidir". Bu hükümler karşısında pay sahibinin sermaye taahhüdünün ifasının ne zaman gerçekleştiği hususu tartışma konusu olabilir. Kanaatimizce 128/II'de öngörülen işlemlerin yapılmış olması, pay sahibinin sermaye taahhüdü borcunun ifası açısından yeterli olup, 4. ve 5. fıkradaki düzenlemeler anonim şirketin bu sermaye unsurları üzerinde tasarrufta bulunabilmesi için gerekli olan şartlara ilişkindir. Bu anlayıştan hareketle, aynı sermaye taahhüdünün ifası şirketin tescilinden önce gerçekleştirilmiş olur.

Şirket sözleşmesinde sermaye olarak getirilmesi taahhüt edilmiş olan mülkiyet ya da diğer aynı hakların tapu siciline tescilini re'sen talep etme ve diğer sicillere yapılacak bildirimler konusunda yetki ticaret sicil müdürüne aittir. Şirketin de tek taraflı olarak istemde bulunma hakkı vardır (TTK m.128/VI).

Pay sahiplerinin taahhüt etmiş oldukları sermayenin ifasında temerrüt hali ihtimaline karşılık TTK m.128/VIII, kurucular tarafından ortaklar aleyhine ihtiyati tedbir istenebilmesi imkanını getirmiştir. Tedbir üzerine açılacak davalar için, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda öngörülen süre ancak şirketin tescil ve ilanı tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Pay sahibinin sermaye koyma borcunu yerine getirip getirmediği konusunda taraflar arasında bir uyuşmazlığın ortaya çıkması durumunda ispat yükü, sermaye koyma borcunu yerine getirdiğini iddia eden pay sahibine ait⁶⁹ olup (TMK m.6), ıskat kararının iptaline ilişkin bir davada Yargıtay bu hususa dikkat çekerek ispat yükünün ters çevrilmesi nedeniyle dava nın kabulüne dair kararı bozmuştur⁷⁰.

b. Sermaye Koyma Borcunu Yerine Getirecek Kişi

Sermaye koyma borcunu ifa edecek kişinin açıklığa kavuşturulması ıskat yaptırımının uygulanması bakımından oldukça önemlidir. Zira ıskat yaptırımının uygulanmasıyla menfaatleri etkilenecek olanlar söz konusu pay üzerinde herhangi bir hakka sahip olanlar değil, sadece sermaye koyma borcunun yerine getirilmesinde temerrüde düşen pay sahibi olacaktır.

Sermaye koyma borcunu yerine getirmesi gereken kişi kural olarak şirket kuruluşunda ya da duruma göre sermaye artırımı kararı çerçevesinde sermaye koymayı taahhüt eden, buna dayalı olarak pay sahipliği sıfatını kazanan ve senede bağlanmamış çıplak paylar ile nama yazılı paylar açısından pay defterine kayıtlı olan kişidir⁷¹. Ancak belirtmek gerekir ki bazen gerçek durum ile pay defterindeki kayıt farklı olabilir; ve bu durumda pay defterine yapılan kayıtların kurucu değil açıklayıcı olması⁷², bu kuralı mutlak olmaktan çıkarır. Nitekim Yargıtay, konu ile ilgili olarak vermiş olduğu ilkesel nitelikteki bir kararında buna işaret etmiş, pay defterinde kayıtlı olan kişinin gerçek pay sahibi olmaması halinde pay defterindeki kayda göre hareket edilmeyeceğini,

69 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 101.

70 Yarg. 11. HD, E. 1412, K. 7374, T. 01.06.2015 sayılı ilamında bu husus şöyle ifade edilmiştir: “Mahkemece, davalı şirketin 2010 ve önceki yıllara ait ticari defterleri ibraz etmediği, buna göre davacının hisse devraldığı tarihte devre konu hisselerin ne miktarda sermaye taahhüt borcu bulunduğuyla ilişkin bir tespit yapılamadığı, ispat yükü kendisine düşen davalının bu yükümlünü yerine getirmediği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmişse de, davacının şirket lehine çek keşide etmek ve şirkete ödemeler yapmak suretiyle sermaye koyma borcunu ödediğini iddia etmesi nazara alındığında ispat yükü davacı üzerinde bulunduğu halde, beyyine külfeti ters çevrilmek suretiyle davalının savunmalarını ispatlayamadığı gerekçesiyle yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir” (Yargıtay Karar Arama) (Erişim Tarihi: 18.01.2020); Sermaye koyma borcunun yerine getirilmiş olduğunu ortak ispat etmelidir (Yarg. 11. HD 12.06.1973 tarih ve E.2790/K.271 (Eriş, s. 2367). “Davalının mensubu bulunduğu şirket statüsüne göre nakden ödemesi gereken sermaye borcunu ödediğini yazılı bir belge ile ispat etmesi gerekir” (Yarg. 11. HD 12.06.1973 tarih ve E.2790/K.2741 (Eriş, s. 2367; **Erüreten, Mahzar**, Anonim Şirketler ve Davaları, İstanbul 1988, s. 185).

71 Bu durum doktrinde, “pay defterinin borç ve borçlu listesi” olarak işlev görmesi biçiminde adlandırılmaktadır. **Pulaşlı, Hasan**, Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri, Ankara, Dayımlarlı Hukuk Yayınları, 1992, s. 44-45; **Narbay**, s. 166; **Değirmenci**, s. 42.

72 TTK'nın 64/4 madde hükmü uyarınca pay defteri ticari bir defter olarak kabul edilmiş olup; söz konusu defterlerin açıklayıcı mahiyette olduğu hususunda bkz. madde gerekçesi ve **Kendigelen**, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, 1. Bası, Beta Basım, İstanbul 1994, s. 410; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 325; **Bilgili/ Demirkapı**, Şirketler Hukuku, Dora Yayıncılık, Bursa 2013, 9. Bası, s. 548; **Şener**, s. 617.

gerçek duruma göre hareket edileceğini ifade etmiştir⁷³. Ancak pay defterindeki kayıt karine teşkil etmekte olup, bu kaydın aksini iddia eden kişilerin iddialarını ispatlaması gerekir; şirketin pay defterindeki kaydın gerçekliğe uygunluğunu yani gerçek pay sahibini araştırma yükümlülüğü yoktur⁷⁴. Payın bağlı nama yazılı olması halinde bağlam kurallarına uyulmadığı için yönetim kurulunun payı devralan kişiyi pay defterine kaydetmeyi reddetmesi halinde ise yukarıda değinilen türden bir problem söz konusu olmayıp, hisse senedini iktisap edenin ortaklığa karşı pay sahipliği sıfatını kazanamaması hali söz konusudur⁷⁵.

Anonim şirketlerde, bir paya birden çok şahsın elbirliği ile pay sahipliği sıfatına sahip olması mümkündür. Bu tür durumlarda sermaye koyma borcundan pay sahiplerinden her biri birlikte sorumlu olacaktır(TTK m.7/1)⁷⁶. Ve kanunda açıkça ifadesini bulan payların ortaklığa karşı bölünmemesi kuralı gereği pay üzerinde birden fazla pay sahipliği söz konusu olduğu takdirde bu kişiler haklarını bir temsilci vasıtasıyla kullanabilirler. Temsilci tayin edilmemiş olması halinde pay sahiplerinden birine karşı yapılan tebligat diğerleri için de geçerli olacaktır(TTK m.477). Yine aynı kural gereği sermaye koyma borcunun tümüyle ödenmemesi durumunda iskat yaptırımının uygulanması paya birlikte sahip olan bütün kişileri etkileyecektir. Zira paya sahip olanlardan bir ya da birkaçının kendi hisselerine denk gelen miktarı ödemek

73 "... Olayda, bedelleri tamamen ödenmemiş olan pay senetlerinin dava tarihinden önce davalı tarafından dava dışı Aİ'ye devredilmiş ve bu devir keyfiyetine de ana sözleşmenin 7'nci maddesi hükmüne uygun bir şekilde davacı şirket yönetim kurulunca da muvafakat edilmiş bulunmasına nazaran, dava tarihinde artık pay sahipliği sıfatı ortadan kalkmış olan davalının, yukarıda belirtildiği şekilde bir başkasına devrettiği hisse senedine ilişkin olarak ve TTK'nın 407'nci maddesinin 1'inci fıkrası hükmü gereğince (temerrüt faizi) ile yükümlü tutulması ve bu faizin tahsili cihetine gidilmesi doğru değildir. Yukarıda açıklanan nedenlerle, davalının temyiz itirazlarının kabulü ile temyiz olunan hükmün davalı eski ortak yararına bozulması gerekmektedir." Yarg. 11. HD. 23.11.1978 E. 4631/K. 5252, Eriş, s. 2535. Aynı yönde **Tekinalp, Ünal**, Pay Defterine Yazımın Hukuki Niteliği Sorunu, İktisat ve Maiye Dergisi, C.XX, S. 11, 1979, s. 470-475; **Narbay**, s. 167.

74 **Değirmenci**, s. 42; **Şener**, s. 618; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 540; defter kayıtlarının karine olduğu ve gerçek pay sahipliğinin başka yollardan ispatı ile düzeltme yapılabileceği hususunda bkz. **Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan**, s. 548.

75 **Tekinalp**, Pay Defteri, s. 474. *Yazar*, "Bağlı nama yazılı senetlerin varlığında, red ile karşılaşan yeni malik de taahhütten doğan bakiye borcun kendisinden istenemeyeceğini iddia edemez. Çünkü: Pay Defterinin gerçeği aksettirmediği savı yerinde değildir." biçiminde bir ifade kullanmış, ancak daha sonra "Devir alana malvarlıksal haklardan doğan alacaklar geçtiğine göre; pay defterinde kayıtlı olan devir eden devir alandan bakiye borcun muaccel olan miktarını istemek hakkına sahiptir. Ancak AO bu talepte bulunamaz. Talebin sahibi sadece devir eden, yani pay defterinde hâlâ kayıtlı olan kişidir." diyerek bu görüşü terk etmiştir. Bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, s. 596.

76 **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 289.

suretiyle ıskat yaptırımının bu kısım için uygulanmasına engel olması mümkün değildir⁷⁷. Bir diğer ifadeyle kısmi ıskat mümkün değildir.

Pay üzerinde inançlı mülkiyet bulunması halinde gerçek duruma (/istisnaya) göre değil, görünürdeki duruma (genel kurala) göre hareket edilir. Zira inançlı işlem çerçevesinde pay edinen kişi (/inanılan kişi) tam anlamıyla pay sahipliği konumuna yerleştiği için⁷⁸, bu konumdan kaynaklanan hak ve yükümlülüklerin de tam anlamıyla sahibi ve taşıyıcısı olacaktır. Bir diğer ifadeyle inanılan kişi pay sahipliği haklarını kazandığı gibi pay sahipliğinin beraberinde getirdiği yükümlülük olan sermaye koyma borcunun da borçlusu olacak ve ıskata yaptırımına maruz kalacak olan kişi de kendisi olacaktır. Bu bağlamda tarafların amacı ve şirketin inançlı işlemin varlığını bilip bilmemesi önem arz etmez⁷⁹.

Pay üzerinde intifa hakkı veya rehin hakkı bulunması da imkan dahilindedir. Bu durumda sermaye koyma borcunun borçlusu intifa veya rehin hakkı sahibi olmadığı⁸⁰ için ıskat yaptırımının uygulanacağı kişi yine pay sahibi olacaktır. Pay üzerindeki bu sınırlı aynı hakların pay defterine kaydedilmiş olması da durumu değiştirmez. Durum bu olmakla birlikte pay sahibini karşı ıskat yaptırımının uygulanması sürecinin başlatılması amacıyla pay sahibine gönderilecek ihtarin intifa veya rehin hakkı sahiplerine de gönderilmesi veya durumdan haberdar edilmesinin gerekip gerekmediği tartışılmaya muhtaçtır. Pay sahibinin pay bedelini ödemede temerrüde düştüğünün sınırlı aynı hak sahiplerine bildirilmesinde bu tür hak sahiplerinin menfaati bulunduğu gibi alacaklı konumundaki şirketin de menfaati olabilir. Her ne kadar ıskat yaptırımının muhatabı pay sahibi ise de sınırlı aynı hak sahipleri de bu yaptırımdan etkilenecektir. Zira ıskat yaptırımının uygulanması halinde onların sahip olduğu hakların temelini teşkil eden pay iptal edilecek ve sınırlı aynı haklar da ortadan kalkacaktır. İşte bu yüzden hak sahiplerinin haklarının muhafazası için muhtemel tedbirleri alabilmeleri için onların da durumdan haberdar edilmeleri hakkaniyete uygun olacaktır⁸¹. Şirket açısından bakıldığında ise sınırlı aynı hak sahiplerinin durumdan haberdar edilmeleri halinde sermayenin tamamlanması imkanı artabilir. Zira sırf kendi hakları zedelenmesin diye

77 **Gessler/Hefermehl/Bungeroth**, Aktiengesetz, § 63 Rn.29 aE; **Spindler/Stilz/Cahn**, KölnerKomm Aktiengesetz, 4. Aufl., Rn.30; **Bayer**, MüKo AktG, § 64 Rn.19.

78 **Özsunay, Ergun**, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İÜY, İstanbul 1968, s. 1.

79 Oy hakkından yoksunluk bakımından bkz. **Teoman, Ömer**, Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I: Hukukî Mütalaalar Kitap 1, 1989-1991, İstanbul 1992, s. 190-191.

80 **Kendigelen**, s. 336.

81 İntifa veya rehin hakkı sahibinin hakkını koruma yetkisi için Bkz. **Kendigelen**, s. 342; **Göksoy, Can**, Limited Şirkette Payın Rehni, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir 2000, s. 310.

borçlu pay sahibine ödünç para vermek veya payı satın almak gibi ihtimalleri değerlendirmeye alabilirler. Ve iskat, başvurulması gereken son çare olduğu için bu şekilde sermayenin tamamlanması şirketin de yararına olacaktır. Her ne kadar mevzuatta bu tür bir bildirim yapılması gerekliliğine dair bir hüküm yer almamakta ise de bu bildirim yapılması hakkaniyete uygun olacaktır. Ayrıca ilgili kanun hükümlerine bu yönde bir ekleme yapılması da isabetli olacaktır⁸².

Bu bağlamda ele alınması gereken bir diğer nokta ise payın devri halinde durumun ne olacağıdır. Zira anonim şirketlerde kural olarak payların serbestçe devredilebilirliği ilkesi mevcuttur⁸³. Payın henüz senede bağlanmadığı durumunda, bir diğer ifadeyle çıplak paylar bağlamında TTK'da payın devredilmesine ilişkin özel hükümler öngörülmemiştir. Dolayısıyla bu tür durumlarda devir, TBK'nın devire ilişkin hükümlerine göre yapılacaktır. Buna göre SerPK kapsamında kayıtlı olmayan payların devri, bedeli tamamen ödenmiş ise yazılı devir beyanı ile yapılacaktır (TBK m.183 vd.)⁸⁴. Bedeli henüz tamamen ödenmemiş olan paylar bakımından ise payın devri, hem alacağın temliki (TBK m.183 vd.) hem de borcun nakline ilişkin hükümlere (TBK m.195 vd.) uygun olarak yapılmak zorundadır⁸⁵. Zira pay sahipliği, kar ve tasfiye payı talep etme, rüçhan hakkı vb. açılardan şirkete karşı alacaklı sıfatını bahsettiği gibi, payın henüz ödenmemiş bedeli bakımından ise pay sahibini şirkete karşı borçlu konumuna yerleştirecektir. Ve alacağın temliki için borçlunun (şirketin) rızası gerekli değilse de borcun nakli için alacaklının (şirketin) rızası gerektiği için bedeli henüz tamamen ödenmemiş payların devri için şirketin onayı gereklidir, meğerki devir, miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra yoluyla gerçekleşsin (TTK m.491/I). Şirket, sadece, devralanın ödeme yeterliliği şüpheli ise ve şirketçe istenen teminat verilmemişse onay vermeyi reddedebilir (TTK m.491/II). Şirketin devire onay vermesi ile payı devralan pay defterine kaydedilir. Bu kayıt ile birlikte söz konusu payı devralan payın henüz ödenmemiş bulunan kısmını ödeme yükümlülüğünü de üstlenmiş olur. Payı devreden kişinin devre konu olan pay için henüz ödenmemiş olan bedeli ödeme yükümlülüğü kural olarak sona erer (TTK m.501/III). Ancak şirketin kurulması veya esas sermayenin artırılması sırasında iştirak taahhüdünde bulunmayan kimsenin yükümlülüğü sona ererken, iştirak taahhüdünde bulunan kimsenin sermaye koyma borcu şirketin kuruluşu veya esas sermayenin artırılması tarihinden

82 Bknz. Değirmenci, s. 45-46, 90 vd.

83 Bilgili/Demirkapı, s. 472; Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s. 279.

84 Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s. 321; Şener, s. 615; Pulaşlı, s. 402; Bilgili/Demirkapı, s. 545.

85 Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s. 321; Pulaşlı, s. 402; Bilgili/Demirkapı, s. 546.

itibaren iki yıl içinde şirket iflas etmesi ve payı iktisap eden kimsenin paydan doğan haklardan yoksun bırakılması halinde devam eder (TTK m.501/II). Payın kaydi sistemde kayıtlı olması halinde ise payın devri için yazılı devir sözleşmesinin (TBK m.183-184) yapılması ve bu sözleşmenin sunulması suretiyle kaydi sistemde gerekli değişikliğin yapılmasının talep edilmesi gerekecektir.

Anonim şirketlerde iki tür senet çıkarılabilir. Payın bedelinin tamamen ödenmiş olması şartıyla hamiline yazılı pay senedi ve ikinci olarak nama yazılı pay senedi. Hamiline yazılı pay senetlerinin devri için sadece zilyetliğin devri gerekli ve yeterli idi. 27.12.2020 tarihinde TTK m.489'da yapılan değişiklik ile birlikte "*Hamiline yazılı pay senetlerinin devri, şirket ve üçüncü kişiler hakkında, ancak zilyetliğin geçirilmesi suretiyle payı devralan tarafından Merkezi Kayıt Kuruluşuna yapılacak bildirimle hüküm ifade eder. Merkezi Kayıt Kuruluşuna bildirimde bulunulmaması hâlinde, hamiline yazılı pay senedine sahip olanlar, bu Kanundan doğan paya bağlı haklarını gerekli bildirim yapılmasına kadar kullanamaz*" (TTK m.489/I). Nama yazılı pay senetlerinin devri ise ciro ve zilyetliğin devri yönetimiyle gerçekleşir (TTK m.490/II)⁸⁶. Fakat devrin şirkete karşı hüküm ifade etmesi bir diğer ifadeyle pay sahipliği haklarından yararlanılabilmesi devralanın pay defterine kaydı ile olur (TTK m.497/II).

4. Sermaye Koyma Borcunun Zamanaşımına Uğraması

Zamanaşımı, talep haklarının kanunda öngörülmesi olan belli süreler içinde kullanılmaması neticesinde söz konusu hakkın artık borçlunun muvafakati olmadan kullanılmaması ve dava edilememesi anlamına gelir⁸⁷. Zamanaşımına uğrayan borç sona ermez, eksik borç haline gelir. Buna göre alacaklı borcun ifasını dava ederse borçlu zamanaşımı def'ini ileri sürmek suretiyle

86 Kıymetli evrak hukukunda ciro, hamilin, kambiyo senedinden doğan hakları bir diğer kimseye devretmek, rehnemek ya da bu hakların tahsilini sağlamak amaçlarına yönelik iradesini, senet üzerinde yazı ile tespit ve imzasıyla teyit ettiği beyandır. Doktrinde ciro ile devrin niteliği ile ilgili farklı görüşler ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bir görüşe göre, nama yazılı pay senetlerinin devri için öngörülen ciro senedin niteliğini nama yazılı olmaktan çıkarmayıp yalnızca bir devir beyandır. Bir diğer görüşe göre, cironun nama yazılı senetlerin niteliğini değiştirmediğini, yalnızca devirlerini kolaylaştırmak için öngörülmesi bir devir şekli olduğunu ileri sürmüştür. Son olarak çoğunlukta olan yazarların dâhil olduğu görüşe göre ise; bu devir yolu TTK'nın 647/2 hükmü uyarınca emre yazılı senetler için öngörülmüştür. Dolayısıyla kanun koyucu tarafından nama yazılı hisse senetlerinin emre yazılı kıymetli evrak olduğu kabul edilmiştir. Görüşler için bkz. **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 323- 324; **Bilgili/Demirkapı**, s. 547; **Şener**, s. 616 ve dn. 361'de adı geçen yazarlar. Yazar, bu kabulden ötürü nama yazılı pay senedinin üzerine menfi emre kaydı yazılmadıkça senet üzerine yazılacak devir beyanı ile senedin devrinin mümkün olamayacağını belirtmiştir. Tartışma için bkz. s. 616-617. Aksi yönde bkz. **İmregün**, AO, s. 271. Yazar da cironun yalnızca temlik fonksiyonu olduğunu, kanun koyucunun emre yazılı pay senedi çıkarmayı uygun görmüş olsaydı bunu açıkça düzenleyebileceğini belirtmiştir.

87 **Ayan, Mehmet**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 11. Basi, Ankara 2016, s. 426.

ödeme yapmaktan kurtulabilir. Fakat borçlu def'i ileri sürmeyip ödeme yaparsa da hukuken geçerli bir ödeme söz konusudur ve borçlu yapmış olduğu ödemenin iadesini isteyemez.

Pay sahiplerinin sermaye taahhüdünde bulunmuş olmaları onları şirkete karşı borçlu konumuna sokar. Buna göre borç ilişkileri için geçerli olan prensipler kural olarak sermaye koyma borcunun borçlusunu olan pay sahibi ile alacaklı konumundaki şirket arasında da uygulanma imkanı bulacaktır. Ve bu çerçevede sermaye koyma borcunun da zamanaşımına uğraması söz konusu olacaktır. TTK'da pay sahibinin sermaye koyma borcunun zamanaşımına tabi olup olmadığına veya tabi ise hangi süre içinde zamanaşımına uğrayacağına ilişkin özel bir hüküm yoktur. Buna göre TBK'nın zamanaşımına ilişkin hükümleri uygulama alanı bulacaktır. TBK m.146'ya göre kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça her alacak 10 yıllık zamanaşımına uğrar. Bu düzenlemeye istisna getiren özel hüküm olarak TBK m.147/IV'e göre ise *"Bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar"* için beş yıllık zamanaşımı süresi geçerlidir. Ve TBK m.148'e göre burada belirlenen zamanaşımı süresi sözleşmeyle değiştirilemez. Benzer şekilde TTK m.6 hükmü de *"Ticari hükümler koyan kanunlarda öngörülen zamanaşımı süreleri, Kanunda aksine düzenleme yoksa, sözleşme ile değiştirilemez"* kuralını getirmektedir.

Zamanaşımı süreleri alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren işleme başlar (TBK m.149/I). Alacağın muaccel olmasının bir bildirimle bağlı olduğu hâllerde, zamanaşımı bu bildirimle yapılabileceği günden işlemeye başlar (TBK m.149/II). TTK m.344'e göre nakdi sermaye taahhütlerinde, taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmibeş tescilden önce, geriye kalan kısmın ise ortaklığın tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenmelidir. Sermaye koyma borcunun zamanaşımı süresinin başlaması için de sermaye koyma borcu için esas sözleşmede hangi tarihin öngörüldüğü önem arz etmektedir. Ödeme süresini belirleme yetkisinin yönetim kurulu veya genel kurula ait olduğu hallerde ise zamanaşımı süresi, bu organlar tarafından tayin edilen vadede işlemeye başlayacaktır⁸⁸.

Yukarıda ifade edilen mevzuat hükümlerine rağmen doktrinde pay sahibinin sermaye koyma borcunun zamanaşımına tabi olup olmadığı ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, anonim şirketin iflas suretiyle ya a başka suretle sona ermesi, tasfiyeye girmesi dahi pay sahibinin sermaye getirme borcunu sona erdirmez, tüzel kişilik devam ettikçe borç zamanaşımına uğramaz. Yine aynı görüşe göre her ne kadar Yargıtay beş

88 Göle, s.53; Göle, s. 75; Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 124-125.

yıllık zamanaşımı süresini kabul etse de, pay sahipliği devam ettiği sürece pay sahibinin sermaye koyma borcunun zamanaşımına uğramayacağını ileri sürmektedir⁸⁹. Bu görüşe göre sermaye taahhüdünden doğan borca ilişkin zamanaşımı, iskat edilen pay sahipleri hakkında uygulanabilir⁹⁰. Karşıt görüşe göre ise, her ne kadar ortaklık ile pay sahipleri arasında devamlılık arz eden bir borç ilişkisinin bulunması veya esas sermayenin azalması ve bundan dolayı alacaklıların zarar görmesi ihtimali gibi gerekçelere dayanılarak pay sahibinin sermaye koyma borcunun zamanaşımına tabi tutulmaması gerektiği ileri sürülebilirse de bir borcun zamanaşımına tabi olmaması konuyu ilgilendiren kanunlar olan TBK ve TTK sistematığı ve borç ilişkisinin mantığına uygun olmadığı için bu borcun zamanaşımına tabi olması gerekir⁹¹.

Yargıtay'ın konu ile ilgili farklı yıllarda farklı yönlerde verdiği kararlar mevcuttur. Yargıtay 1968 yılında verdiği bir kararda, esas sözleşmede aksi yönde bir hüküm olmadıkça pay sahibinin sermaye koyma borcunun zamanaşımına uğramayacağını, yani şirketin her zaman bu borcun ödemesini talep edebileceğini ifade etmiştir⁹². Daha sonraki tarihli kararlarında ise Yargıtay, pay sahibinin sermaye koyma borcunun şahsi nitelikte bir borç olduğunu ve beş yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunu ifade etmiştir⁹³. Nisbeten yeni sayılabilecek bir kararında ise Yargıtay, pay sahipliği sıfatını haiz olduğu sürece pay sahibiyle şirket arasındaki sözleşme ilişkisi devam ettiğinden sermaye taahhüdünden doğan borcun zamanaşımına uğramayacağına hükmetmiştir⁹⁴.

Kanaatimizce pozitif hukuka göre pay sahibinin sermaye taahhüdünden kaynaklanan borcu yukarıda izah edilen gerekçelerle beş yıllık zamanaşımına tabidir. Fakat unutulmamalıdır ki, şirket ile pay sahibi arasındaki bu borç ilişkisi TBK'da düzenlenen tipik borç ilişkilerine göre biraz farklı mahiyettedir. Zira borç ilişkilerinde taraflar birbirileri ile bir mücadele içerisindedir ve kural olarak birbirilerine karşı talepler ileri sürmelerine bir engel yoktur. Oysa ki sermaye koyma borcu bağlamında pay sahibi her ne kadar borçlu konumunda ise de şirkette pay sahibi olması itibarıyla konumu ağırlıklı olarak şirket içinde yer almaktadır. Ve şirket yönetimi üzerinde sahip olması

89 Bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 530; aynı yönde bkz. **Çevik**, s. 741; **Deryal**, s. 259; **Birsel** de anonim ortaklık ile pay sahibinin ortaklık ilişkisi devam ettiği müddetçe borç muaccel olsa bile sermaye koyma borcunun zamanaşımına uğramayacağını belirtmiştir. Bkz. **Birsel**, Yargıtay Kararlarının Işığı Altında Şirket Kârı Konusunda Anonim Şirket ile Payscale Arasındaki Menfaat Çatışması, Ankara, BATHAE, 1971, s. 44.

90 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1053.

91 Bu hususta bkz. **Göle**, s. 75 vd.; **Pulaşlı**, s. 634.

92 Yarg. TD, E. 2015, K. 3018, T. 17.05.1968 (Eriş, Cilt III, s. 2485).

93 Yarg. 11. HD, E. 1979/1281, K. 1979/2951, T. 04.06.1979 (**Akdağ Güney**, s. 139, dn. 367); Yarg. 11. HD, E. 1988/2888, K. 1989/2366, T. 18.04.1989 (**Akdağ Güney**, s. 139, dn. 367).

94 Yarg. 11. HD, E. 2002/706, K. 2002/3409, T. 11.04.2002 (**Akdağ Güney**, s. 139, dn. 368)

muhtemel etkiyi (örneğin yönetimi kurulunun oluşumunu etkileyebilecek paya sahip ise) kullanmak suretiyle ödemenin sürüncemede kalmasını sağlaması riski mevcuttur. Öte yandan şirket alacaklılarının alacaklarının teminatını teşkil eden sermayenin (/malvarlığının) korunması ilkesi gereği konuyu tamamen TBK'daki borç ilişkilerine ilişkin mantıkla ele almamak gerekir. Bu gerekçelerle pay sahipliği sıfatı devam ettiği sürece sermaye taahhüdünden kaynaklanan borcun zamanaşımına tabi olmaması şeklinde bir hüküm getirilmesi isabetli olacaktır. Zira aksi durumda sermaye taahhüdünü yerine getirmemiş olan bir pay sahibi sürekli bir şekilde pay sahipliğinden kaynaklanan hakları kullanmaya devam edecek, örneğin kay payı ve tasfiye payı talep edebilecektir. Ve bu durum da hakkaniyete aykırı düşmektedir.

Karşılaştırmalı hukukta ise İngiliz hukukunda sermaye koyma borcu 12 yıllık zamanaşımına tabi iken, İskoçya'da ise bu süre 20 yıldır. Alman hukukunda ise limited şirketlere ilişkin kanunda (GmbHG m.19/VI) ve sermayesi paylara bölünmüş şirketlere ilişkin kanunda (AktG m.54/IV) bu süre 10 yıl olarak öngörülmüştür.

5. Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmesinde Temerrüt

a. Nakdi Sermayenin Getirilmesinde Temerrüt

(1). Genel Olarak

TTK m.344 I.f. hükmüne göre “*Nakden taahhüt edilen payların itibarı değerlerinin en az yüzde yirmibeşi tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenir. Payların çıkarma primlerinin tamamı tescilden önce ödenir*”. Aynı maddenin 2. Fıkrasına göre ise, “*Sermaye Piyasası Kanununun pay bedellerinin ödenmelerine ilişkin hükümleri saklıdır*”. Bu hükümle getirilen imkan doğrultusunda 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m.12/I hükmüne göre halka açık anonim şirketlerde “*İbraç olunan payların bedellerinin tamamen ve nakden ödenmesi şarttır.*” Buna göre sermaye piyasası mevzuatına göre pay sahiplerinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmeleri kural olarak mümkün olmadığından iskatın uygulanması da söz konusu olamaz.

TTK m.345/Te göre “*Nakdi ödemeler, ... bir bankada, kurulmakta olan şirket adına açılacak özel bir hesaba, sadece şirketin kullanabileceği şekilde yatırılır. Taahhüt edilen payların, kanunda veya esas sözleşmede öngörülmüş bulunan ve kanunda yazılı olandan daha yüksek olan tutarlarının ödendiği, ticaret siciline yöneltilecek bir banka mektubu ile ispatlanır. Banka, bu tutarı, şirketin tüzel kişilik kazandığını bildiren bir sicil müdürlüğü yazısının sunulması üzerine, sadece şirkete öder*”.

Taahhüt edilen nakdi sermayenin tamamının hükümde ifade edildiği şekliyle ifa edilmemesi halinde TTK m.481/Pe göre “*Payların bedelleri, yönetim kurulu tarafından, esas sözleşmede başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, pay sahiplerinden ilan yoluyla istenir. İlanda, ödenmesi istenen sermaye borcunun oranı veya tutarı ile ödeme tarihi ve ödemenin nereye yapılacağı açıkça belirtilir*”. Bu şekilde yapılacak ilandan sonra ödemenin yapılmaması halinde temerrüt söz konusu olacaktır. Ve bu durumda ıskat yaptırımının diğer şartlarının da yerine getirilmesi halinde ıskat yaptırımı uygulanabilecektir.

(2). Agio/Prim Ödeme Borcunun Sermaye Koyma Borcu Kapsamında Olup Olmadığı

Bu bağlamda değinilmesi gereken husus primli payların çıkarılması halinde ödenmesi gereken prim/agionun ödenmesinde temerrüt halinde ıskat yaptırımının uygulanıp uygulanamayacağıdır Bir diğer ifadeyle agionun sermaye koyma borcunun bir parçası olup olmadığı hususu tartışılmaya muhtaçtır⁹⁵.

TTK'ya göre itibari değeri olmayan pay olamaz; payın itibari değeri en az bir kuruştur (TTK m.476). Buna karşın anonim şirketlerde payın itibari değerden çıkarılması mümkün olduğu gibi itibari değerden daha yüksek bir bedelle çıkarılması da mümkündür⁹⁶. Payın itibari değerden daha yüksek bir bedelle çıkartılmış olması halinde itibari değere denk gelen kısmı, şirketin esas sermayesini oluşturur. İtibari değeri aşan tutara ise agio veya ihraç (emisyon) primi⁹⁷, bu paylara da agiolu veya primli paylar denir⁹⁸. Anonim şirketin agiolu pay çıkartabilmesi için esas sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunması veya sermaye artırımında genel kurul tarafından bu yönde bir karar alınması gerekir (TTK m.347).

95 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 102; Değirmenci, s. 31; Sevi, s. 340; Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar, s. 77.

96 Ancak payın itibari değerinin altında çıkartılabilmesi mümkün değildir (Hannigan, s. 563-566; Morse, s. 141; Dornseifer, s. 222 dn. 44; McGeachie, Jeff, Corporate Business Forms in Europe: A Compendium of Public and Private Limited Companies in Europe, England, Edited by Frank Dornseifer, Berne: Staempfli; München: Sellier European Law Publishers, 3. Editions, December 2005, s. 69; Ansay, Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları, s. 227; Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s. 149; Aytaç, Zühtü, Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri, Ankara 1988, s. 90.

97 Primin para veya para dışında başka bir şey olabileceği konusunda bkz. Morse, s. 146.

98 Pennington, Robert R., Company Law, Eighth Edition, Great Britain, 2001, s. 189; Hannigan, s. 564; Dornseifer, s. 222; McGeachie, s. 63; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 454; Aytaç, Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri, s. 185; Tanör, Reha, Türk Sermaye Piyasası, Halka Arz, C.2, İstanbul 2000, s. 87; Tekinalp, Ünal, Azınlığın Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Müzakerelerin Ertelenmesini İstemi, İUHFM 1976, S. 1-4, Hirsch'e Armağan, Özel Sayı, İstanbul 1977, s. 329; Tekil, s. 103; Steiger, (Çev. Çağa), s. 25- 26; Aytaç, Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri, s. 90. Pay dışında kalan menkul kıymetlerin başa baştan yukarı çıkarılması halinde de agio söz konusu olabilir (Yıldız, Şükrü, Anonim Ortaklıkta İhraç Primleri, AÜEHFD, C.IV, Sa.1-2, Y. 2000, s. 547).

Agio, ancak anonim şirket tarafından öngörülebilir ve paylar itibari değerinden daha yüksek bir bedelle satılır. Pay sahibinin payını itibari değerinden daha yüksek bir bedelle devretmesi halinde agiodan bahsedilemez. Bir diğer ifadeyle agio, payın devri halinde değil payın ihracı halinde söz konusu olan bir müessesedir. Zira her iki işlemin sonuçları farklıdır. Agionun öngörülmesindeki amaç dağıtılmayan karları, diğer yedek akçeleri ve işletme değerini belirli bir oranda paraya çevirerek eski pay sahipleri ile yeni pay edinecek kişiler arasında bir denge sağlamaktır⁹⁹. Zira aksi halde sonradan pay edinmek suretiyle şirkete ortak olan kişiler daha önceki dönemde pay sahibi olan kişilere dağıtılmayan karlara da ortak olacaklardır ki, bu da önceki pay sahiplerine karşı haksızlık olacaktır. Agiolu payda payın itibari değeri üzerinde kalan fazlalığın (primin) şirkete kalması söz konusu iken, pay sahibinin payını itibari değerinden daha yüksek bir bedelle devretmesi halinde ortaya çıkan fark payını devreden pay sahibine ait olacaktır¹⁰⁰.

Bu konuda doktrinde savunulan ilk görüş¹⁰¹, iskatın sonuçlarının çok ağır olduğundan bahisle sermaye koyma borcunun dar yorumlanması gerektiğini belirterek primin sermaye kavramı içine girmediğini kabul etmekte, primin ödenmemesinin sermaye koyma borcunun ifası kapsamında değerlendirilmemesi gerektiği sonucuna varmakta ve primin ödenmemesi halinde ıskata ilişkin hükümlerin uygulanamayacağını savunmaktadır¹⁰². Bu görüşe destek olarak sunulan bir diğer unsur ise ödenen primlerin esas sermaye başlığı altında değil kanuni yedek akçe başlığı altında muhasebeleştirilmesidir¹⁰³. Ve şirket esas sermayesi şirket alacaklılarının teminatını oluşturduğuna göre pay sahipleri tarafından prim ödeme borcunun ifa edilmemesi halinde ıskat yaptırımının uygulanmamasının alacaklıların menfaatlerini zedelemeyeceği görüşü ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre agionun ödenmesinde temerrü-

99 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 778.

100 **Pennington**, s. 189.

101 **Tekinalp**, iskatın sermayenin korunmasına ilişkin bir düzenleme olduğunu buna karşılık agionun esas sermayenin bir parçası olmadığını aksine kanuni yedek akçe olarak düzenlendiğini (TTK 466/2(1)), bu nedenle sermayenin korunmasına ilişkin bir hükmün (ıskatın) agionun ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde uygulanamayacağı görüşündedir (**Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1020, 1054). **Tekil** ve **Steiger** de, agionun esas sermayenin bir cüzünü teşkil etmediğini ileri sürmektedir (Bkz. **Tekil**, s. 101; **Steiger** (Çev. Çağa), s. 26). Aynı yönde **Tekinalp**, **Bilanço**, s. 332; **Erdoğan, Murat**, s. 59.

102 **Tekinalp, Ünal**, Anonim Ortaklıklara İlişkin Yeni Hukuk Politikalarının Dinamikleri ve Bunlar Arasındaki İlişki, Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara 2003, s. 387; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Ortaklıklar Hukuku II, s. 77; **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 104; **Akdağ Güney**, s. 88; **Değirmenci**, s. 31.

103 **Kırca**, agioyu öğretilde ETK m. 405/2 kapsamına sokanlar olduğu gibi m. 466 kapsamında kabul edenlerin de olduğunu, hatta duruma göre her ikisinin kapsamına da girebileceğini savunanların olduğunu belirtmekle, açıkça agionun madde 466'da umumi yedek akçelerin arasında sayıldığından o kapsamda mütalaa edilmesinin doğru olacağını belirtmekte idi. **Kırca, İsmail**, Anonim Şirketlerde Sermayenin İadesi Yasası ile İlgili Bir İnceleme Haluk Konuralp Anısına Armağan 2, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2009, s. 647.

de düşülmesi halinde yaptırım olarak tazminat ve cezai şartın uygulanmasının önünde bir engel bulunmamakta, fakat ıskat yaptırımının uygulanması mümkün olmamaktadır.

Buna karşın, bizim de katıldığımız diğer görüşe göre “*pay bedeli*” kavramından yola çıkılarak primin de sermaye koyma borcunun kapsamında yer aldığı savunulmakta olup¹⁰⁴, bu doğrultuda primin ödenmemesi hâlinde de ıskat yoluna başvurma imkânı bulunmaktadır¹⁰⁵. Kanaatimizce, prim, muhasebesel olarak her ne kadar esas sermaye başlığı altında değil de kanuni yedek akçeler başlığı altında yer almakta ise de, şirket malvarlığı kapsamında yer almaktadır. Ve anonim şirket, TTK m.329 hükmüne göre “*borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir*”. Dolayısıyla şirket alacaklıları açısından korunması gereken tek unsur şirket esas sermayesi değil, şirket malvarlığıdır. Yani sermayenin korunması ilkesini dar anlamamak, “şirket malvarlığının korunması” şeklinde anlamak alacaklıların yararına olacaktır. Zira esas sermaye şirket evraklarında yazılı olan kaydi bir değer iken, malvarlığı somut değerleri ifade eder. Ve sadece kaydı şekilde esas sermayenin korunması şirket alacaklılarının menfaatlerini korumada yetersiz olacaktır.

Bu tartışmanın temelinde, sermaye koyma borcunun kapsamının geniş veya dar yorumlanması ile primin sermaye kavramının kapsamına girip girmediği noktasındaki görüş farklılığı yatmaktadır. 6762 Sayılı ETK döneminde 405 madde ile başlavin kısmın ana başlıkları “D) SERMAYE KOYMA BORCU” ve alt başlık olarak da “I- ŞÜMULÜ” yer almakta idi. Madde metni ise “*Pay sahibi, hisse senetlerinin çıkarılması sırasında tâyin olunan ve hisse senetlerinin itibarı kıymetine müsavî veya ondan yüksek olan pay bedelinden fazla bir şey ödemeye esas mukavele ile dahi mecbur tutulamaz*”. Tek borç ilkesinin ifadesi olan bu hükümde pay sahibinin sermaye koyma borcunun kapsamına payın bedeli ve payın itibari bedelinden daha yüksek bir miktarla ihraç edilmesi halinde aradaki fark yani primin dahil edildiği görülmektedir. Ayrıca ETK’nın yürürlük maddesi olan 1474. maddesindeki “*Kenar başlıkları da metne dâhil olan işbu kanun*” ifadesinin de dikkate alınması ile “D) SERMAYE KOYMA BORCU”, alt başlık olarak “I- ŞÜMULÜ” ifadelerinin

104 Göle, s. 55- 56, 116; İmregün, AO, s. 219; Poroy (Tekinalp/Çamoglu), s. 433; Tekin, s. 375; Yıldız, s. 550; Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s. 158; Değirmenci, s. 32. Battal, agioyu sadece sermaye koyma borcunun kapsamı içerisinde değerlendirmekte ayrıca payın bir parçası olduğunu da ileri sürmektedir (Battal, s. 73). Morse da, pay sahibine, agionun karşılığında kâr payı veya tasfiye payı verilmemesi, agiolu payların bir pay sınıfı olarak değerlendirilmesi ve olağan yatırımcıların agioyu şirketin aktif sermayesi içerisinde değerlendiremeyeceklerinden dolayı ihraç primi hesabını, sermayenin istisnai bir şekli olarak değerlendirmektedir (Morse, s. 146)

105 Göle, s. 55-56, 116; Yıldız, s.551; Değirmenci, s. 9-32; Battal, s.73; Bayer, MüKo AktG § 64, Rn.11.

sistematiik yoruma tabi tutulması halinde prim borcunun sermaye koyma borcunun kapsamına dahil olduğu anlaşılmaktadır.

6102 Sayılı TTK ise 344. madde ile “*Payların çıkarma primlerinin tamamını tescilden önce ödenir*”¹⁰⁶ hükmünü getirmek suretiyle yukarıda bahsedilen tartışmayı kural olarak gereksiz hale getirmiştir. Zira ticaret sicil müdürü, primin tamamının ödendiği belgelendirilmedikçe kuruluğu ve sermaye artırımını tescil etmeyecektir. Ve böylece pay sahibinin prim borcunu ödeme noktasında temerrüde düşmesi kural olarak mümkün gözükmemektedir.

Prim borcunun peşinen ödenmemesine rağmen her nasılsa tescil yapılmış ise bahsedilen sorun tekrar ortaya çıkacaktır. Bu noktada “*VII- Pay bedellerinin ödenmesi/ 1. Nakdi sermaye*” başlıklarını taşıyan 344. maddeye göre “*Nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmibeş tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenir. Payların çıkarma primlerinin tamamını tescilden önce ödenir*”. Hükümde “*pay bedeli*” başlığı altında “*payların itibari değeri*” ve “*payların çıkarma primleri*”nin birlikte ele alındığını görmekteyiz. Bir diğer ifadeyle bu hüküm yardımıyla “*payın bedeli*” kavramına “*payın itibari değeri*” ve “*payların çıkarma primi*” ifadelerinin her ikisinin de dahil olduğunu söylemek mümkündür. Diğer yandan TTK'nın ALTINCI BÖLÜM'ünün başlığı “*Pay ve Sermaye Koyma Borcu*” ve BİRİNCİ AYIRIM'ın başlığı ise “*Pay*”dır. Bu durumda alt başlıklardan biri “*Pay*” olduğuna göre aynı bölüm altında takip eden alt başlıklardan diğerinin “*Sermaye Koyma Borcu*” olması beklenir iken, takip eden İKİNCİ AYIRIM'ın başlığının “*Pay Bedelini İfa Borcu ve İfa Etmemenin Sonuçları*” olduğu görülmektedir. Ve aynı bölüm altında “*Sermaye Koyma Borcu*” başlığına yer verilmemiştir. Bu durum karşısında her ne kadar ALTINCI BÖLÜM'ün başlığı “*Pay ve Sermaye Koyma Borcu*” şeklinde ise de “*sermaye koyma borcu*” kavramını “*pay bedelini ödeme borcu*” şeklinde anlamak gerektiği kanaati oluşmaktadır. TTK m.344 ışığında “*payın bedeli*” ifadesinin kapsamına da “*payın itibari değeri*” ve “*payların çıkarma primleri*”nin girdiği anlaşıldığına göre sermaye koyma borcunun kapsamına primin de dahil olduğu sonucuna varılmaktadır.

Her ne kadar 6102 Sayılı TTK tartışma konusu hükümler bağlamında 6762 Sayılı ETK'nın sistematiğini terk etmiş ise de bununla içeriksel bir değişikliğin amaçlandığı kanaatini destekleyen bir ifade ne TTK metninde ne de kanunun gerekçesinde yer almamaktadır. Aynı görüşü destekleyen bir diğer unsur ise şudur: Yukarıda bahsedilen ALTINCI BÖLÜM'ün İKİN-

106 Akdağ Güney, TTK m. 344/1 hükmüne rağmen TSY m. 69'da tescil için istenen belgeler arasında çıkarma priminin ödendiğine dair bir belge bulunmadığına dikkat çekerek 344. maddenin emredici nitelikte olması ve uygulamada söz konusu belgenin de istenmesi nedeniyle primin tamamının tescilden önce ödenmesi gerektiği, aksi hâlde şirketin tescil edilmeyeceğini ifade etmektedir.

Cİ AYIRIM'ının başlığı "*Pay Bedelini İfa Borcu ve İfa Etmemenin Sonuçları*" başlığını taşımakta ve bu başlık altındaki ilk hüküm olan m.480 "*Kanunda öngörülen istisnalar dışında, esas sözleşmeyle pay sahibine, pay bedelini veya pa-yın itibarı değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilemez*" şeklindedir. Bu hüküm, ETK döneminde prim ödeme borcunun sermaye koyma borcunun kapsamına dahil olduğuna delil olarak gösterilen m.405 hükmü ile –"*kanun-da öngörülen istisnalar hariç*" ifadesi haricinde- içerik olarak tamamen aynıdır. Dolayısıyla TTK ile mevzu bahis hükümler bağlamında getirilen sistematik değişikliğinin tartışma konusu bağlamında içeriksel bir değişimi amaçlamadığı ve prim ödeme borcunun hala sermaye koyma borcunun kapsamına dahil olduğu kanaatindeyiz. Ve sonuç olarak prim ödeme borcunun ifasında temerrüt halinde de ıskat yaptırımının uygulanabileceğini düşünmekteyiz.

b. Ayni Sermayenin Getirilmesinde Temerrüt

TTK m.128/IV hükmüne göre "*paradan başka ekonomik bir değer veya bir taşınırın sermaye olarak konulmasının borçlanılması hâlinde şirket, tüzel kişilik kazandığı andan itibaren bunlar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarruf edebilir*". Ve aynı maddenin 5. fıkrasına göre ise "*Taşınmaz mülkiyetinin veya diğer ayni bir hakkın sermaye olarak konulması hâlinde, şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gereklidir*".

Kanaatimizce 128/II'de öngörülen işlemlerin yapılmış olması, pay sahibinin sermaye taahhüdü borcunun ifası açısından yeterli olup, 4. ve 5. fıkra-daki düzenlemeler anonim şirketin bu sermaye unsurları üzerinde tasarrufta bulunabilmesi için gerekli olan şartlara ilişkindir. Bu anlayıştan hareketle, ayni sermaye taahhüdünün ifası şirketin tescilinden önce gerçekleştirilmelidir. Ve kural olarak ayni sermaye taahhüdünün ifasında temerrüt, şirket tüzel kişilik kazandıktan sonraki dönemde mümkün değildir denilebilir¹⁰⁷. Fakat her nasılsa ayni sermaye taahhüdü ifa edilmediği halde şirketin tescili gerçekleştirilmiş ise pek tabi ki ayni sermaye taahhüdünün ifasında da temerrüt gerçekleşmiş olacaktır.

6. Kuruluş ve Tasfiye Aşamalarında İskat Yaptırımının Uygulanabilirliği Sorunu

Öncelikle şirket tüzel kişilik kazanmadan önceki dönemde taahhüt edilen sermayenin (nakdi sermayesinin %25'inin, ayni sermayenin tamamının) yeri getirilmemesi halinde ıskat söz konusu olacak mıdır? Bu hususta dokt-

¹⁰⁷ Sadece nakdi sermayenin getirilmesinde temerrüt halinde ıskat yaptırımının uygulanabileceğine ilişkin bkz. Kölner Komm AktG/*Drygala* § 63 Rn.14; *Bürgers/Körber/Westermann*, Rn.3; *Hüffer, Uwe/Koch, Jens*, Aktiengesetz (AktG), C.H.Beck, München 2020, 14. Aufl., § 64 Rn.3; *Bayer, MüKo AktG* § 64, Rn.12; *Spindler/Stilz/Cahn*, § 4 Rn.7.

rinde görüş birliği yoktur. Doktrinde savunulan bir görüşe göre ıskat sadece şirketin faaliyet döneminde uygulanabilecek bir yaptırım olup, şirketin kuruluş ve tasfiye aşamalarında ıskat yaptırımının uygulanması mümkün değildir¹⁰⁸. Buna karşılık ileri sürülen diğer görüşe göre ise, kuruluş ve sermaye artırımı aşamalarında da sermaye taahhüdünün ifa edilmemiş olması halinde ıskat uygulanabilecektir¹⁰⁹. Yine bu görüşe göre tasfiye aşamasında sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi halinde de ıskat ve temerrüt hali için öngörülen diğer yaptırımlar uygulanabilecektir.

Anonim şirket kurma iradesinin dışı yansıması olan şirket kuruluş sözleşmesinin imzalanması ile şirketin ticaret siciline tescil edilmesi arasındaki sürede şirket henüz tüzel kişilik kazanmadığı için şirket kurmak isteyen kişiler arasındaki ilişki adi şirket hükümlerine tabidir¹¹⁰. Ve eğer taraflar arasında kurulan adi şirket sözleşmesinde taahhüt edilen sermayenin getirilmemesi hali için ıskat yaptırımı öngörülmemiş ise ıskat yaptırımının uygulanabilmesi mümkün değildir. Bu durumda temerrüde düşen ortağa karşı ifa davası açılabilir, tazminat istenebilir, gecikme faizi istenebilir. İlgili ortağın sermaye borcunu ifa etmemesi sebebiyle ortaklık ilişkisinin çekilmez hale gelmesi ve buna dayalı olarak söz konusu ortağın ortaklıktan çıkarılması imkanı mevcuttur. Lakin bu şekilde ortaklıktan çıkarılma hali ile ıskat farklı şartları ve sonuçları olan yaptırımlardır. Yine bu durumda başvurulabilecek yollardan bir diğeri de şirketin haklı sebeple feshini talep etmektir¹¹¹. Bu da ıskat yap-

108 **Göle**, s. 115- 116; **Ansay**, Anonim Ortaklıklar ve Mahkeme Uygulaması (1967-1969 Yıllarına Ait Mahkeme Kararları), AÜHFD, C. XXVII, Y.1970, Sa. 1-2, s. 132; **Değirmenci**, s. 36; **Yılmaz**, Yavuz s. 12. **Doğanay** da, ıskat prosedürünün uygulanabilmesi için kuruluşun tamamlanması hatta ilân edilmesi gerektiği fikrindedir (**Doğanay**, s. 1223). Yargıtay'ın da bu yönde kararları vardır: “*Bir anonim şirketin tescili ile o şirketin tasfiyesi arasında kalan devrede, TTK'nun 406 ve 407 inci maddeleri hükümlerine göre şirket, bakiye sermaye borcunu talep ve dava hakkına sahiptir*” (YHGK T. 1.3.1967, E. 1511, K. 133 sayılı kararı, AnBD Y. 1967, Sa. 1, s. 496-504).

109 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1060, 1593; **Nomer**, Sadakat, s. 24; **Yıldız, Şükrü**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara 2004, s. 70 vd; **Nomer**, Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi, Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul 1998, S. 71; **Omağ, M. Kemal**, Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları, C.1, Sa.1, Ocak-Nisan 1986, s. 2; **Hirsch, Ernst E.** Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948, s. 282; **Karahan**, Anonim Şirketlerde Tasfiye, s. 196. Ayrıca bkz. Yarg. 11. HD. 18.01.2000 tarih ve E. 6574, K. 94 sayılı kararı (**Eriş**, Ticaret Şirketleri, s. 2383; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1060). Kuruluş aşamasında sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesi halinde ancak tescil yapılmamışsa ıskatın uygulanmayacağı ileri sürülebilir. Kuruluşta sermaye koyma borcu yerine getirilmemesine rağmen şirket tescil edilmişse artık pay olduğu için ıskatın uygulanması açısından herhangi bir sakınca yoktur. Tescilden önce ise kurucular, sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen diğer kurucuları, kuruculuktan çıkarabilirler (**Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1060).

110 **Göle**, s. 31, 41; **Ansay**, Anonim Şirketler Hukuku, s. 79- 80; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s. 485; **Steiger (Çev. Çağa)**, s. 147; **Arslanlı**, Anonim Şirketler I, s. 133.

111 Sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesinden dolayı haklı sebeple fesih yoluna başvurulabilmesi sadece tescilden önceki dönem için söz konusu olabilir. Tescilden sonraki dönemde sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi şirketin feshine sebep olmaz (Yarg.

tırımı ile şartları ve sonuçları farklı olan bir hukuki müessesedir. Daha da önemlisi ıskat prosedürü ile amaçlanan şey şirketin sona erdirilmesi olmayıp sadece temerrüde düşen ortağın ortaklık ile olan ilişkisinin sona erdirilmesidir. TTK'nın ıskat yaptırımını düzenleyen 482. maddesinin 1. fıkrası “*Sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi, ihtara gerek olmaksızın, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür*” şeklinde olup “*pay sahibi*” ifadesini içermektedir. Buna göre ıskat yaptırımı uygulanacak kişi “*pay sahibi*” olup, şirket tüzel kişilik kazanmadan önce pay söz konusu olmadığı için pay sahipliği de söz konusu olamayacaktır. Netice itibarıyla şirket tüzel kişilik kazanmadan önceki dönemde ıskat yaptırımının uygulanmasının mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Diğer yandan şirketin kuruluşunda sermaye tamamen taahhüt olunmadığı veya karşılıkları kanun hükümleri gereğince ödenmediği halde taahhüt edilmiş veya yerine getirilmiş gibi gösteren kurucuların kuruluşta kaynaklanan sorumlulukları mevcuttur. Bu durumda kurucuların sorumluluğu, şirkete verilen zararın giderilmesini amaçlamakta olup, “*pay sahipliği*” sıfatından kaynaklanan ve taahhüt etmiş olduğu sermayeyi ifa etmemesi sebebiyle pay sahipliği sıfatının sona ermesini amaçlayan bir yaptırım söz konusu değildir. Dolayısıyla bu durumda da ıskat yaptırımının uygulanamayacağı kanaatindeyiz¹¹².

İkinci olarak şirketin tasfiye aşamasına girmiş olması ıskat yaptırımının uygulanabilirliği durumunu değiştirir mi acaba? Şirketin tasfiye aşamasına girmiş olması halinde ıskat yaptırımının şartlarında bir eksiklik söz konusu olmaz ve dolayısıyla kanunda bu yönde özel bir hüküm de olmadığı için ıskat yaptırımının uygulanmasının önünde de bir engel bulunmamaktadır¹¹³. Zira bu dönemde de “*pay*” söz konusu olup, “*pay sahipliği*” konumu mevcut olmaya devam etmektedir. Taahhüt edilen sermayenin yerine getirilmesinde temerrüt şartının da yerine gelmesiyle birlikte ıskat yaptırımının uygulanmasının önünde bir engel olmayacaktır. Bu aşamadaki tek farklılık, bakiye sermaye borcunun yerine getirilmesi için ödemeye çağrıda bulunma yetkisinin yönetim kurulunda değil tasfiye memurlarında olmasıdır.

11. HD 11.02.2005 tarih ve E. 14158, K. 1072 sayılı kararı (Batider, C.XXIII, Sa.1, Y.2005, s. 224). Ancak sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi şirketin amacını imkânsız hale getiriyorsa bu durum şirketin feshi sonucunu doğurabilir (Domanıç, Anonim Şirket, s. 731, 732; İmregün, AO, s. 223; Arslanlı, Anonim Şirketler I, s. 191).

112 Aksi yöndeki görüş için bkz. Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 99.

113 Şirketin tasfiye aşamasına girmesi bakiye sermaye borçlarını talep hakkını ortadan kaldırmadığı gibi (Yarg. TD 17.05.1968 tarih ve E. 2015, K. 3018 sayılı kararı (Doğanay, s. 1219 dn 46; Eriş, Gönen, Açıklamalı İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk Ticaret Kanunu, Ticarî İşletme ve Şirketler, Ticaret Şirketleri m. 223-556, 2. Cilt, 4. Baskı, Ankara 2007, s. 2367) bu talebe uygun davranılmaması halinde, ıskat müeyyidesinin uygulanmasına da engel teşkil etmez. Karayalçın, şirketin tasfiye aşamasına girmesi halinde bakiye sermaye koyma borcunun ancak tasfiye için gerekli olduğu oranda talep edilmesi gerektiği fikrindedir (Karayalçın, Yaşar, Ticaret Hukuku: II. Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1973, s. 207).

C. Yeniden Çağrı ve İhtar

Pay sahibinin sermaye koyma borcunun ifasında temerrüde düşmüş olması, iskat dışındaki yaptırımlar olan icra takibi, aynen ifa, gecikme faizi ve tazminat talep edilebilmesi için yeterli iken, iskat yaptırımının uygulanabilmesi için ilave birtakım şartların yerine getirilmesi gerekir. Zira iskat yaptırımını bahsedilen yaptırımlara nazaran çok daha ağır sonuçları olan bir yaptırımdır. İskatın usulünü düzenleyen TTK m.483/P'e göre iskat yaptırımının uygulanabilmesi için yönetim kurulu tarafından, mütemerrit pay sahibine, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ve şirket esas sözleşmesinin öngördüğü şekilde ilan yoluyla şirketin internet sitesinde de yayımlanacak bir mesajla ihtarda bulunulur. Bu ihtarda, mütemerrit pay sahibinin temerrüde konu olan tutarı bir ay içinde ödemesi, aksi hâlde, ilgili paylara ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ve sözleşme cezasının isteneceği belirtilir. Bahsedilen ilanın Ticaret Sicili Gazetesi'nde yapılması kanuni bir zorunluluk olup, yerel gazetede yapılacak bir ilan yeterli olmayacaktır¹¹⁴. İhtar metninde pay sahipliği sıfatının kaybı veya aynı anlama gelen benzer bir ifadenin kullanılması şarttır; aksi halde yapılan ilan iskat yaptırımının uygulanması için yeterli olmayacaktır. İhtarın kanuna uygun surette yapılıp yapılmadığı konusundan uyuşmazlık halinde, şirketin ihtarın kanuna uygun şekilde yapıldığını ispatlaması gerekir¹¹⁵. Nama yazılı pay senetlerinin sahiplerine ise bu davet ve ihtar, ilan yerine, iadeli taahhütlü mektupla ve internet sitesi mesajı ile yapılır. Bir aylık süre, mektubun alındığı tarihten başlar (TTK m.483/II).

Anonim şirketlerde sadece hamiline ve nama yazılı senet çıkarılabileceği ve TTK m.483/II nama yazılı senetlerle ilgili olduğu için TTK m.483/P'deki ihtarın, hükümde açıkça ifade edilmese de hamiline yazılı pay senetleri için ihdas edilmiş olduğu ileri sürülmüştür¹¹⁶. Bu anlayıştan hareketle TTK m.483/II hükmü eleştiriye maruz kalmaktadır¹¹⁷. Bu görüşe göre bedelleri tamamen ödenmeden hamiline yazılı pay senedi çıkarılamayacağı için söz konusu senetlerde temerrüt durumu söz konusu olamayacaktır. Ve her nasılsa bedelleri tamamen ödenmediği halde hamiline yazılı pay senedi çıkarılmış ise de bu senetler geçersiz olacaktır. Dolayısıyla bu tür senetler çıkarılmış olsa bile geçersiz olacağı için temerrüt de söz konusu olamayacak ve TTK

114 Yarg. 11.HD, T. 10.05.1991, E. 1307, K.3033 (Eriş, s. 2927).

115 Yarg. 11.HD. 17.09.1985 tarih ve E. 3498, K.4619 sayılı kararı.

116 Battal, s. 62- 63; Yılmaz, Yavuz s. 51. Açıkça ifade etmemekle beraber, *Tekinalp*'in de bu görüşte olduğu söylenebilir. Çünkü yazar, çıplak payı, nama ve hamiline yazılı olarak ikiye ayırarak incelemektedir. *Tekinalp* (Poroy/Çamoglu), Ortaklıklar, s. 445.

117 İmregün, TTK 483/II hükmünü iki açıdan hatalı bulmaktadır. Yazar, anonim şirketlerin hisse senedi çıkarma zorunluluğunun bulunmadığı ve bedelleri ödenmeden hamiline yazılı hisse senedi çıkarılamayacağını ileri sürerek söz konusu maddeyi eleştirmektedir (İmregün, AO, s. 221 dn. 28).

m.483'ün hamiline yazılı pay senetleri için uygulanabilirliği mümkün olmayacaktır. Bir diğer ifadeyle bu hükmün sadece nama yazılı pay senetleri için uygulanma kabiliyeti vardır. Fakat bizim de katıldığımız görüşe göre¹¹⁸ sadece TTK m.483/II'nin lafzına dayanarak hükmün hamiline yazılı pay senedi ve nama yazılı pay senedi ayırımına dayalı olarak ihdas edildiğini düşünmek doğru olmayacaktır¹¹⁹. Zira pay senetleri, sadece payın devrini kolaylaştırmak için çıkarılırlar ve pay senetleri için yapılan ayırım, payların türlere ayrılması anlamına gelmeyip, paylar için çıkarılan senetlerin kıymetli evrak hukuk prensipleri çerçevesinde devir usulüne göre sınıflandırılması anlamına gelir. Bedelin ödenmesine temerrüde düşülen pay, çıplak pay da olabilir ve çıplak paylar için nama yazılı pay - hamilini yazılı pay ayırımı söz konusu olmadığı için TTK m.483'ün çıplak paylar ile ilgili bir düzenleme getirmediğinin düşünülmesi gerekecektir. Oysaki kanun koyucunun sadece pay senetlerinin türünü dikkate alarak ıskat yaptırımını ele aldığı ve çıplak paylarla ilgili sermaye taahhüdünün getirilmesi halinde ıskat yaptırımını düzenlemediğini düşünmek hatalı olacaktır. Sonuç olarak TTK m.483/I hükmünün tüm paylar ile ilgili olduğunu ve TTK m.483/II hükmünün ise pay için nama yazılı pay senedi çıkarılmış ise sadece ihtarın yöntemi ile ilgili özel bir düzenleme getirdiğini düşünmekteyiz.

Burada söz konusu olan ihtar, pay sahibinin temerrüde düşmesi için yapılması gereken ihtardan farklıdır. TTK m.483'teki ihtar, pay sahibinin temerrüde düşmesinden, yani ıskatın koşulunun gerçekleşmesinden sonra yapılması gereken ihtardır. Pay sahibinin temerrüde düşmesi için ihtar gereken durumlarda¹²⁰ önce TTK m.481'e göre temerrüt amaçlı ihtar yayınlanır, sonra ayrıca TTK m.483'e göre ıskat ihtarı yayınlanır. Pay sahibini temerrüde düşürmeden ıskat amaçlı olarak yapılan çağrı ve ihtar hiçbir sonuç doğurmaz. Doktrinde aksi yöndeki görüşe göre salt şekil eksikliğine dayanarak ıskatı geçersiz kılma isteğinin iyi niyete aykırı olacağı ileri sürülse de¹²¹ pay sahibini temerrüde düşürme amaçlı olarak yapılan ilanda (/ilk çağrıda), TTK m.483'te öngörüldüğü şekilde bir ihtar yapılmadan ıskat kararı uygulanacağı belirtilmiş olsa bile ıskat kararı verilemez¹²². Yargıtay, pay sahibi temerrüde düşürülmeksizin kendisine karşı yapılan ihtarda bir aylık süre tanınarak eksik

118 Değirmenci, s. 47.

119 Aynı yönde Domaniç, Anonim Şirket, s. 1331.

120 İhtar gönderilmesi gereken hâller için Bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoglu), Ortaklıklar, s. 590-591.

121 Teoman, C.I, s. 83.

122 Yarg. 11. HD, T. 24.11.2016, E. 2015/12168, K. 2016/9107 (www.kazanci.com.tr) (Erişim Tarihi: 23.11.2020); Battal, s. 55.

kalan sermaye taahhüdünün yerine getirilmesi, aksi halde ıskat yaptırımının uygulanacağına dair ihtarın kanuna aykırı olduğuna karar vermiştir¹²³.

D. Bir Aylık Süre Tanınması ve Bu Süre İçinde Ödemenin Gerçekleşmemesi

Yapılacak ilanda pay sahibine temerrüde konu borcu ifa etmesi için bir aylık sürenin tanınması gerekir. Bu süre kanun tarafından belirlenen asgari bir süre olup, şirket tarafından bu sürenin kısaltılması mümkün değildir; fakat uzatılması mümkündür. Bu süre belirlenirken pay sahipleri arasında eşit işlem ilkesine de riayet edilmesi gerekir. Pay sahibinin kendisine tanınan bu bir aylık süre içerisinde temerrüde konu borcu ifa etmemesi halinde¹²⁴ kural olarak ıskat için gerekli olan yeniden çağrı şartı yerine gelmiş olur ve ıskat kararının alınmasının önünde bir engel kalmaz. Ancak temerrüde düşen pay sahibinin, bir aylık süre dolduktan sonra ve fakat yönetim kurulu tarafından ıskat kararı alınmadan önce ödeme yapması halinde artık ıskata karar verilemez. Zira temerrüt halinde amaç, pay sahibinin cezalandırılması değil, sermayenin korunmasıdır. Ödeme ile birlikte sermaye eksikliği tamamlanacağına göre ıskat yaptırımında direktmek şirketin de yararına olmayacaktır. Buna karşın yönetim kurulu ıskat kararını almış ve ancak bu karar henüz mütemerrit pay sahibine tebliğ edilmemiş ise sonucun ne olacağı konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre¹²⁵, bu durumda pay sahibinin şirketteki konumunu sürdürme konusunda tercih hakkı sona erdiği için yönetim kurulu bu ödemeyi kabul etmek zorunda değildir. Aksi yöndeki görüşe göre ise, bu durumda pay sahibi ödeme yapmak suretiyle ıskat yaptırımına uğramaktan kurtulabilir¹²⁶. Kanaatimizce ıskat kararının hüküm ve sonuç doğurmaya başlaması kararın alınması ile değil kararın ilgili pay sahibini tebliği ile başlayacağı için bu tür durumlarda pay sahibinin yapacağı gecikmiş ifa ıskat yaptırımının hüküm ve sonuç doğurmasına engel olacaktır¹²⁷.

Mütemerrit pay sahibinin ıskat kararına engel olabilmek için yapması gereken ödemenin kapsamı doktrinde tartışmalıdır. Pay sahibinin temerrüde düşmesinden sonra bakiye sermaye borcunun yanında gecikme faizi, tazmi-

123 Yarg. 11. HD, T. 23.11.1982, E. 4697, K. 4895 (Eriş, s. 2918).

124 Yargıtay bir kararında, ihtarname ile davacıya tanınan sürenin son gününde ve fakat mesai saatinden sonra faiziyle birlikte yatırılmış paranın kabul edilmemesi ve bunun sonucunda ıskat prosedürünün uygulanmasının TMK m.2'de bulunan dürüstlük kuralına aykırı olduğu kabul edilmiştir. Bknz. Yarg. 11.HD, T. 18.01.2000, E. 1999/6574, K. 2000/94, (Pulaşlı, s. 1984).

125 Battal, s. 57.

126 İmregün, s. 380.

127 Alman hukukunda ıskat kararının hüküm ve sonuç doğurması bu kararın Ticaret Sicili Gazetesinde ilanı ile başladığı için temerrüde düşen pay sahibinin bu kararın ilanı gerçekleşinceye kadar ödemeyi yapmak suretiyle ıskata engel olabileceği kabul edilmektedir. Bknz. Bayer, MüKo AktG § 64, Rn.19, 53.

nat ve –esas sözleşmede öngörülmüş olması halinde- cezai şart da söz konusu olabilir. Buna göre pay sahibi sadece bakiye sermaye borcuna yetecek kadar bir ödeme yaparak ıskata engel olabilir mi sorusu ile karşılaşırız. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre¹²⁸ pay sahibi bakiye sermaye taahhüdünü ifa etmek suretiyle ıskat yaptırımının uygulanmasına engel olabilir; bunun haricindeki gecikme faizi, tazminat ve cezai şartın ödenmesi için de diğer takip yollarına başvurulması gerekir. İkinci bir görüşe göre ise¹²⁹, ıskata engel olabilmek için bakiye sermaye borcunun yanında gecikme faizinin de ödenmesi gerekir. Buna karşı ileri sürülen üçüncü görüşe göre ise¹³⁰, pay sahibi tarafından sadece bakiye sermaye taahhüdünü ifa etmeye yetecek kadar ödeme yapılması halinde, yönetim kurulu bu bedelden TBK m.100/I hükmüne göre öncelikli olarak işlemiş faizleri ve cezai şartı mahsup etmesi ve bedelleri ödenmeyen paylar için ise ıskat yaptırımını uygulaması gerekir. Aynı görüşe göre aksi görüşün kabulü ıskatın sermayeyi temin fonksiyonunun ve caydırıcılığının zayıflaması anlamına gelecektir. ıskat harici yollarla bu alacakların tahsilinin mümkün ve şirketin menfaatlerine uygun olduğu düşünülseydi zaten yönetim kurulu bakiye sermaye borcu için de ıskat yaptırımı yerine bu yollara başvurmaya karar verirdi. Dolayısıyla ıskat yaptırımına engel olmak için pay sahibinin bakiye sermaye borcu haricindeki gecikme faizi, şirketin uğramış olduğu tazminatı ve –esas sözleşmede yer alması halinde- cezai şartı da ödemesi gerekir¹³¹.

Gerçekten de borç ilişkilerinde kısmi ödeme halinde mahsubu düzenleyen TTK m.100'e göre borçlu, faiz veya giderleri ödemedi gecikmemiş ise, kısmen yaptığı ödemeyi ana borçtan düşme hakkına sahiptir. Ve anonim şirketlerde sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle ıskat yaptırımını uygulanmak istenmesi halinde asıl borca bağlı olan gecikme faizi, tazminat ve cezai şart ödeme konusunda da temerrüt söz konusu oldukça borçlunun yaptığı kısmi ödemeyi ana borçtan düşme hakkı olmayacaktır. Ayrıca TTK'nın konu ile ilgili hükümleri olan “Ödemeye çağrı” başlıklı 481. maddede “*payın bedelleri*”, “*sermaye borcu*” ifadeleri kullanılırken, “ıskat usulü” başlıklı 483. maddede ise ihtarda, “mütemerrit pay sahibinin *temerrüde konu olan tutarı bir ay içinde ödemesi*” ifadesi yer almaktadır. Bu kavram farklılığı dikkate alındığında pay sahibinin ıskat yaptırımına engel olmak için ba-

128 Göle, s. 118, 134; Doğanay, s. 1225; Kaplan, s. 128; Düşünür, s. 123. *Tekinalp* de, bu aşamada taahhüdün yerine getirilip getirilmemesi üzerinde durmuş, pay sahibinin kendisine tanınan bir aylık süre içerisinde taahhüdünü yerine getirmemesi halinde ıskat edileceğini görüşünü ileri sürmüştür. Dolayısıyla yazara göre pay sahibinin bir aylık süre içerisinde sadece sermaye koyma borcunu yerine getirerek ıskatın uygulanmasını engelleyebilmesi mümkündür (*Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)*, s. 067).

129 A. Levy, s. 73; Battal, s. 57.

130 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s.155; Değirmenci, s. 22.

131 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 149.

kiye sermaye taahhüdü yanında gecikme faizi, tazminat ve –esas sözleşmede yer alması halinde- sözleşme cezasını da ödemesi gerektiği kanaatindeyiz¹³².

Son olarak değinilmesi gereken bir konu ise pay sahibinin birden fazla paya sahip olması ve kısmi ödeme yapması halinde bu ödemenin paylar arasında ne şekilde bölüştürüleceğidir. Bir görüşe göre¹³³ yapılan ödemenin bütün paylar arasında eşit dağıtılmasından öte mümkün olduğu kadar çok sayıda payın borcunun kapatılmasını sağlayacak şekilde bir paylaşımın yapılması gerekir; aksi bir durum şirketin kötü niyetle haksız bir kazanç elde etmesi anlamına gelecektir. Bir diğer görüşe göre ise¹³⁴, şirket yönetim kurulunun kısmi ödemeleri kabul etme zorunluluğu yoktur; kabul halinde ise TBK m.100, 101'e göre ödemenin tüm paylar arasında orantılı olarak dağıtılması gerekir, ancak mümkün olduğunca çok payın bedelinin tamamen ödenmesi sağlanacak şekilde dağıtılması gerekir. Sonuç itibariyle her iki görüş de mümkün olduğunca çok payın iskat yaptırımından kurtulmasını sağlayacak şekilde bir bölüştürmenin yapılması gerektiğini savunmaktadır. Biz de sonuç itibariyle aynı sonucu ileri sürmekle birlikte TBK m.101/I'de ödemenin borçlardan hangisine sayılacağı konusunda tercih hakkı borçluya tanındığına göre bu konuda bir uyuşmazlık çıkma ihtimalinin yok denecek kadar az olduğu kanaatindeyiz. Zira hatta borçlu bildirimde bulunmazsa (/ tercihte bulunmazsa), alacaklının makbuzda gösterdiği borç için ödemenin yapılmış sayılmasına derhal itiraz etme hakkı da TBK m.101/II'de kendisine tanınmıştır.

132 Alman hukukunda TTK'daki gibi ilan bağlamında “payın bedelleri/sermaye taahhüdü”, iskat usulü bağlamında “temerrüde konu olan tutar” kavramlarını kullanmak suretiyle bir farklılaştırma yapılmamıştır. Anonim şirketlerde çağrıyı düzenleyen Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu (AktG) m.63/I taahhüt edilen sermaye (“*Einlage*”) ifadesini kullanmakta, m.63/II'de ise talep edilen miktarın (“*eingeforderten Betrag*”) zamanında ödenmemesi halinde faiz ve tazminat düzenlenmektedir. Ve iskat usulünü düzenleyen AktG m.64'te ise talep edilen miktarı zamanında ödemeyen pay sahipleri (“*Aktionären, die den eingeforderten Betrag nicht rechtzeitig einzahlen*”) ifadesi kullanılmaktadır. Ve bu kavram tercihine dayalı olarak her ne kadar mütemerrit pay sahibinin sadece temerrüde düşülen sermaye borcunu ifade etmek suretiyle iskata engel olabileceği ileri sürülmekte ise de (Kölner Komm AktG/*Drygala*, § 63 Rn.14; K. Schmidt Lutter/Fleischer, Rn.28; Hüffer/*Koch*, § 64 Rn.6; Grosskomm AktG/*Gehrlein* Rn.19; Spindler/*Stilz/Cahn* Rn.12; limited şirket için ise Scholz/*Emmreich* GmbHG § 21 Rn.20 f.; UHL/Müller GmbHG § 21, Rn.9 mwN.), sonrasında şirket yönetim kurulunun bu ödemeni Alman Medeni/Borçlar Kanunu (BGB) m.367/I'e dayanarak öncelikle muaccel hale gelen faizlere mahsup edebileceği, pay sahibinin yaptığı ödemenin sermaye taahhüdünün ifasına tahsis edilmesi talebini ise şirket yönetim kurulunun BGB m.367/II'ye göre kabul etmek zorunda olmadığı çekincesinde dayalı olarak sermaye taahhüdünün tam olarak ifa edilmiş sayılması riskine dikkat çekmektedirler. Sonuç olarak sadece bakiye sermaye borcunu ödemek suretiyle iskata engel olunamayacağı anlaşılmaktadır. Bknz. Bayer, MüKo AktG § 64, Rn.20.

133 Battal, s. 56, 57.

134 Değirmenci, s. 22- 23; *Ekinci* de, bu ödemenin paylara eşit oranda yayılması yerine mümkün olduğunca çok payın bedeline karşılık kabul edilmesi gerektiği, pay sahibinin birden fazla payının bulunması halinde yapılacak ödemenin kısmi ödeme olarak kabul edilerek reddedilmesinin söz konusu olmayacağını belirtmiştir. Bkz. *Ekinci*, s. 181- 182.

E. İskat Kararının Alınması

İskat için gerekli olan yukarıdaki şartların mevcut olması iskat yaptırımının kendiliğinden yürürlüğe girmesini sağlamaz¹³⁵. Bütün şartların yerine gelmesinden sonra anonim şirket yetkili organ tarafından iskat kararının alınması gerekir. Yetkili organ tarafından alınmış bir iskat kararı olmadıkça pay sahibine ödeme için çağrı ve ihtarda bulunulması, pay sahibine ödeme için süre verilmesi ve pay sahibinin bu süre içinde ödeme yapmaması iskat sonucunu doğurmaz¹³⁶.

Mütemerrit pay sahibinin, gerekli ihtarlar yapılmasına ve kendisine tanınan bir aylık sürenin tamamlanmasına rağmen sermaye koyma borcunu yerine getirmemesi halinde, TTK m.482'e göre yönetim kurulu hangi müeyyidenin uygulanacağına karar verir¹³⁷. Doktrinde iskat yaptırımına karar verme ve bu yaptırımı uygulama yetkisinin esas sözleşme ile genel kurula bırakılabileceği görüşü de ileri sürülmektedir¹³⁸. Buna karşın ileri sürülen, doktrinde daha çok kabul gören ve bizim de katıldığımız görüşe göre¹³⁹ iskat kararı alma ve iskatı uygulama yetkisi yönetim kuruluna ait olup esas sözleşme ile bu yetki genel kurula bırakılamaz. Zira TTK m.481'in gerekçesinde de ödemeye çağrının mutlaka yönetim kurulu tarafından yapılacağı ve

135 Buna karşın KoopK m.27'ye göre kooperatiflerde sermayeye katılma borcunu veya diğer ödemeleri ilk isteğe uymayan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmeyenlerin ortaklığı kendiliğinden düşer. Buna karşılık Yargıtay, kooperatiflerde çıkarmanın kendiliğinden gerçekleşmeyeceğini, mütemerrit ortak hakkında çıkarma kararının alınması gerektiğine karar vermiştir (Yarg. 11. HD 23.03.1978 tarih ve E. 923, K. 1454 sayılı kararı (YKD C.V, Sa.6, Haziran 1979, 833; **Eriş, Gönen**, Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, 3. Bası, Ankara 200, s. 58); Yarg. 11. HD. 13.02.1984 tarih ve E. 614, K. 711 sayılı kararı, Yarg. 11. HD. 20.03.1984 tarih ve E. 1472, K. 1607 sayılı kararı, Yarg. 11. HD. 28.02.1992 tarih ve E. 6174, K. 2611 sayılı kararı (**Çevik, O. Nuri**, Kooperatifler Kanunu, 6. Bası, Ankara 2003, s. 379- 380); Yarg. 11. HD. 23.03.1978 tarih ve E. 923, K. 1454 sayılı kararı (**Kurtulan, Ahmet**, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, 5. Bası, Ankara 2007, s. 252)). **Tekinalp** ise, Kooperatifler Kanunu'nda belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde iskatın kendiliğinden gerçekleşeceğini, bu asmadan sonra yönetim kurulu tarafından alınan kararın durumu tespit eden açıklayıcı nitelikte bir karar olduğu görüşündedir (**Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1848). Aksi yönde, bkz. **Eriş**, Kooperatif, s. 580; **Kurtulan**, s. 244.

136 Yargıtay, yönetim kurulunca ortaklara apel borçlarını ödemeleri için usulüne uygun tebligatların yapıldığı varsayılsa bile, sermaye koyma borçlarını yerine getirmeyen ortakların haklarından mahrum edilmeleri ve yerlerine başka ortaklar alınmasının ancak yönetim kurulunun alacağı bir kararla mümkün olabileceğini ifade etmiştir. (Yarg. 11. HD. 27.12.1983 tarih ve E. 5531, K. 5921 sayılı kararı) (**Eriş**, Ticaret Şirketleri, s. 2378; **Okçuoğlu, Yavuz**, Yargıtay Kararları ve Karşı Oylarım, Ankara 1991, s. 246 vd.).

137 **Eriş**, Ticaret Şirketleri, s. 2378.

138 **Göle**, s. 117- 118 dn 166; **Doğanay**, s. 1224, 1225; **Eriş**, Ticaret Şirketleri, s. 2387; **Yılmaz**, Yavuz s. 55- 56.

139 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1056; **Domaniç**, Anonim Şirket, s. 527; **Değirmenci**, s. 38. İskat prosedürünün uygulanmasını, yönetim kurulunun münhasır yetkisi içerisinde kabul eden diğer yazarlar için bkz. **Arslan, İbrahim**, Anonim Şirketlerde Yönetim Yetkisinin Sınırlandırılması, Konya 1994, s. 35-36. Ancak **Değirmenci**, olması gereken hukuk açısından bu yetkinin yönetim kurulu tarafından murahhaslara bırakılmasının kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir (**Değirmenci**, s. 39); **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s.152.

bu yetkinin esas sözleşme ile dahi devredilemeyeceği açıkça öngörülmüştür. Esas sözleşmenin sadece “ilan yolu ile isteme” kuralında farklı düzenleme getirebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca gerek temerrüdün sonuçlarını düzenleyen TTK m.482 gerekse de ıskat usulünü düzenleyen TTK m.483 bu işlemlerin yapılması noktasındaki yetkiyi yönetim kuruluna vermekte ve esas sözleşme ile aksinin düzenlenebileceğine ilişkin bir ifade mevcut değildir. Ve TTK için geçerli olan emredici hükümler ilkesi gereği kanunda açıkça izin verilmedikçe esas sözleşme TTK’da yer alan hükümlerin aksi yönde düzenlemeler içeremez.

Ayrıca yetkili organ olan yönetim kurulu tarafından uygulanacak yaptırımlar arasında bir tercih yapıp süreç başlatıldıktan sonra sürecin illa ki sonuna kadar sürdürülmesi¹⁴⁰ ve ıskat yaptırımının tercih edilmiş olması halinde süreç işletildikten sonra ıskat kararının alması zorunlu değildir¹⁴¹. Bir diğer ifadeyle yönetim kurulu, şirketin menfaatleri doğrultusunda daha önce vermiş olduğu kararı geri alabilir. Ancak yönetim kurulu ıskat kararı alıp temerrüde düşen pay sahibini bildirdikten sonra bu karardan dönemez¹⁴², zira kararın hüküm ve sonuç doğurması tebliği ile birlikte başlar¹⁴³.

Süreç tamamlandıktan sonra yönetim kurulunun hangi süre içerisinde ıskat kararını alması gerektiği konusunda kanunda açıklık yoktur. Lakin kanunda bu bağlamda bir sürenin öngörülmemiş olması, yönetim kurulunun dilediği zaman ıskat kararını alabileceği anlamına gelmez. Zira pay sahiplerini uzun bir süre ıskat tehdidiyle karşı karşıya bırakmak dürüstlük kuralına aykırı olacaktır. Bu nedenle yönetim kurulunun makul bir süre içerisinde ıskat kararını alması gerektiği düşünülmektedir¹⁴⁴. Makul süre içerisinde ıskat kararı almayıp başka da bir yaptırım yoluna gitmeyen yönetim kurulunun şirketin kayıpları sebebiyle sorumlu olması ihtimali vardır¹⁴⁵. Ancak makul süre geçtikten sonra yönetim kurulunun süreci tekrar baştan işletip ıskat ka-

140 Bayer, MüKo AktG § 64, Rn. 31.

141 Arslanlı, Anonim Şirketler I, s. 197; Çevik, s. 835; Göle, s. 123; Bayer, MüKo AktG § 64, Rn. 48; Kölner Komm AktG/Drygala, § 63 Rn.31; Hüffer, § 64 Rn.6; Bayer, MüKo AktG § 64 Rn.49; KölnerKomm Spindler/Stilz/Cahn, Rn.29.

142 Göle, Celal, Anonim Şirketlerde Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt, Ankara 1976, s.133; Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s.152.

143 Alman hukukunda ise, kararın alınması ve bunu müteakiben Ticaret Sicili Gazetesinde yayınlanması gerekir. Karar, Ticaret Sicili Gazetesinde yayınlanması ile birlikte hüküm ve sonuç doğurmaya başlar, artık geri alınması mümkün değildir. Bknz. Bayer, MüKo AktG, § 64, Rn.53.

144 Göle, Temerrüt, s.123; Battal, s. 56; Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 66.

145 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s. 153.

rarı alınmasının önünde bir engel yoktur¹⁴⁶. Bunun yanında ıskat kararının alınmasında da eşitlik ilkesine riayet edilmelidir¹⁴⁷.

ıskat için, pay sahibinin ödeme yapmaması halinde ıskat edileceği ihtiarının yapılması yeterli değildir. Sonrasında mutlaka ıskat kararının alınması gerekir. Bir ıskat kararının varlığından bahsedebilmek için “ıskat iradesi” içermelidir; yani ıskat iradesinin kolayca anlaşılabilir şekilde yer alması gerekir. ıskat bir hukuki işlem olduğuna göre temerrüde düşen pay sahibinin pay sahipliği sıfatının sona erdirilmesi, payın iptal edilmesi yönünde bir irade beyanı mevcut olmalıdır. Aksi halde hiçbir irade açıklaması içermeyen veya sadece konu ile ilgili yaşanan gelişmeleri tespit eden bir açıklama ıskat niteliği taşımayacaktır¹⁴⁸.

ıskat kararı, bozucu yenilik doğuran ve tek taraflı bir hukuki işlemidir¹⁴⁹. Bu özelliğinden ötürü muhataba varmakla hüküm ve sonuç doğurmaya başlar, muhatap irade beyanının öğrendikten sonra geri alınması veya şarta bağlanması mümkün değildir. ıskat kararının pay sahibine bildirilmesine ilişkin kanunda açık bir hüküm olmamakla birlikte tüm yenilik doğuran hukuki işlemlerde olduğu gibi ıskat kararının da sonuç doğurabilmesi için muhataba yani pay sahibine varması gerekir¹⁵⁰. Bu sebeple ıskat edilecek pay sahibinin şüpheye mahal vermeyecek şekilde isminin, ilişkisinin kesildiği payların itibari değerlerinin ve bunları temsil eden hisse senetlerinin numaralarının açıkça belirtilmesi gerekir¹⁵¹. Kararın ilgili pay sahibine ne şekilde bildirileceğine ilişkin mevzuatta herhangi bir hüküm bulunmamaktadır¹⁵². İşlemin önem derecesi açısından ispat kolaylığı sağlayacak bir şekilde (örneğin iadeli taahhütlü mektup, noter vasıtasıyla) bildirim yapılması isabetli olacaktır.

V. ıskat Kararının Sonuçları

A. ıskatın Pay Sahibi Bakımından Sonuçları

ıskatın pay sahibi açısından ilk akla gelen ve en önemli sonucu, ıskata konu olan pay ile ilişkisinin kesilmesi, bir diğer ifadeyle pay sahipliği sıfatını

146 Bayer, MüKo AktG § 64, Rn.50; Kölner Komm AktG/*Drygala*, § 63 Rn.31; K. Schmidt/Lutter/*Fleischer* Rn.24; Grosskomm AktG/*Gehrlein* Rn.34; MHdB AG/Wiesner § 16 Rn.16; aksi görüş için bkz. **Broadmann** § 219 Anm.5.

147 Yarg. 11. HD. E. 1999/6574, K. 2000/94, T. 18.01.2000 (BATİDER, Y. 2000, C.XX, S. 3, s. 221-222).

148 **Değirmenci**, s.54.

149 **İmregün**, AO, s. 285; **Scholz/Emmerich** GmbHG 11. Aufl. § 21 Rn.21,22.

150 **İmregün**, AO, s. 285; **Teoman**, C.I, s. 70.

151 **Değirmenci**, s.54.

152 Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu (AktG) m.64/III'e göre bu bildirim Ticaret Sicili Gazetesinde yapılacak ilanla, Alman Limited Şirketler Kanunu (GmbHG) m.21/II'e göre ise iadeli taahhütlü mektupla yapılması gerekir.

kaybetmesi ve bu paydan kaynaklanan hakları kaybetmesidir¹⁵³. İskat kararının pay sahibine tebliği ile birlikte pay sahibinin iştirak taahhüdünden yapmış olduğu kısmi ödemelerden mahrum kalması, kendiliğinden gerçekleşen sonuçlar olup, yönetim kurulunun bunun için ayrıca bir karar alması veya işlem yapması gerekmez. İskat yaptırımına maruz kalan kişinin ilgili pay ile ilişkisi kesildiği için kural olarak bu paya ilişkin borçtan ve eğer varsa ikincil mükellefiyetlerden de kurtulmuş olur¹⁵⁴. Lakin bu payın sonradan kendisine devredildiği kişinin ödemelerinden eksik kalan kısım için tekrar ıskat yaptırımını uygulanan kişiden talep edilebileceği düşünüldüğünde, pay dolayısıyla borçlardan mutlak bir şekilde kurtulmanın söz konusu olmadığı anlaşılır. İskat, sadece sermaye borcu ödenmesinde temerrüde düşülen pay ile ilgili sonuçlar doğurur. Söz konusu pay sahibinin başka payları var ve sermaye borcunu tam olarak ifa etmiş ise bu paylar ıskattan etkilenmez; pay sahibinin sadece söz konusu paya sahip olması halinde ise ıskat kararının tebliği ile birlikte ortaklıktan çıkarılma sonucu da doğar.

Pay sahibinin pay ile ilişkisi kesildiği(/mülkiyeti kaybettiği) gibi bu pay için yapmış olduğu kısmi ödemelerin herhangi bir hukuki sebebe dayanarak iadesini talep etme hakkı da yoktur eski pay sahibi arta kalan tutarı isteme hakkına sahip değildir. Aynı durum, pay sahibinin ıskatı ile ortaklığa geçen payın daha sonra itibari değerinin üzerinde bir bedelle başkasına devredilmesi halinde de söz konusudur¹⁵⁵. Zira pay sahibinin yapmış olduğu kısmi ödemelerden mahrum bırakılması kuralı, sadece şirketin varsa zararının karşılanması veya payın başkasına devri halinde yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan tutardan sorumlu tutma amacını gütmemekte, temerrüde düşen pay sahibine bir yaptırım uygulama amacını gütmektedir. Bu tür durumlar zaten TTK 482/IV ve m.483/III'te gerekli düzenlemeler mevcuttur. İskat kararı üzerine temerrüde düşülen miktarın payın değerlendirilmesi ile karşılanması halinde payın bedelini aşan miktardan bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan kısmı genel kanuni yedek akçeye ayrılacaktır (TTK m. 519/2-b). Buna ıskat kazancı denilmektedir¹⁵⁶. Şirket yönetim kurulunun bu paylar için yapılmış olan kısmı

153 Göle, s. 125; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku, s. 98; Şenocak, Kemal, Anonim Ortaklıkta İskat Kararının Sonuçları, GÜHFD, Y. 2007, C. XI, S. 1-2, s. 281; Hüffer/Koch, § 64, Rn. 7.

154 Göle, s. 119.

155 Teoman, YTH, s. 94; Değirmenci, s. 60; Şenocak, s. 285.

156 Olması gereken hukuk açısından ıskat kazancının eleştirisi ve ıskat kurumuna pay bedelinin ifası ve sermaye borcunun tahsili dışında ayrıca pay sahibini cezalandırma işlevinin yüklenmesinin gerekli olmadığı, ıskatın amacı ve hakkaniyete uygun olan çözümün yeni pay sahibinin ödemelerinden kapanmayan açıkları karşılayan tutar dışında kalan miktarın ortaklık yerine pay sahibine iade edilmesine yönelik görüş için bkz. Değirmenci, s. 97, 98; Ekinci, s. 178, 179.

ödemelerin pay sahibine iadesi konusunda bir takdir hakkı yoktur¹⁵⁷; kısmi ödemelerin pay sahibine iadesinin mümkün olması durumunda ıskat, artık tam anlamıyla bir yaptırım olamayacaktır. ETK m.413/II'ye göre bu kuralın aksi esas sözleşme ile getirilebilir iken, yeni TTK'nın konuya ilişkin hükümlerde bu yönde bir düzenleme olmadığı için kısmi ödemelerden mahrum bırakılma kuralının aksinin esas sözleşme ile dahi öngörülemediğini kabul etmek gerekir¹⁵⁸.

Pay sahibinin ıskat edildiği paylara ilişkin olarak muaccel olmuş kar payını alma hakkı ve bedelsiz pay alma hakkını ıskat yaptırımından etkilenmez. Zira kar payı, genel kurulun buna ilişkin kararı ile beraber artık şirkete karşı bir alacak haline gelir¹⁵⁹. Bu kar payı alacağının şirket tarafından sermaye koyma borcu ile takas edilebileceği ileri sürülse de, kanaatimizce ıskat ile birlikte pay sahibin pay ile ilişkisi kesildiği için, sermaye koyma borcu da kalmamıştır ve bu anlamda takasa imkan tanıyacak bir borcu kalmamıştır¹⁶⁰. Lakin ıskatın sonuçlarından olan temerrüt faizi, gecikme tazminatı ve yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan miktardan ötürü şirketin takas imkanı mevcuttur. Henüz ıskat kararının pay sahibine ulaşmadığı anda gerçekleşen takas ile pay sahibinin sermaye koyma borcunun tamamı tahsil edilmiş olursa, bu durumda ıskat hükmünü yitirecektir. Bedelsiz paylar da sermaye artırımının ticaret siciline tescili ile beraber başkaca bir işleme gerek kalmaksızın pay sahibinin mülkiyetine geçer.

ıskat edilen pay sahibinin temerrüt faizi, cezai şart veya tazminat ödemekle yükümlü olup olmadığı kanunda açıkça belirtilmediği için konu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, ıskat edilen pay sahibi ile ortaklık arasındaki ilişki sadece TTK m.483/III'deki istisna ile sınırlı olarak devam eder ve asıl borç sona erdiği için temerrüt faizi, cezai şart ve hatta tazminat dahi istenemez¹⁶¹. Tartışma konusu talepler ayrı ayrı incelenecek olursa, öncelikle temerrüt faizi bilindiği üzere para borçlarının geç ifası halinde ödenmesi gereken ilave paradır. Sermaye koyma borcunun konusu nakit olunca bu borca temerrüt faizi işletilmesinin önünde ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde bir engel görülmemektedir¹⁶². Lakin ıskat kararı ile birlikte pay sahibinin

157 Karşı görüşte **Domaniç**, Anonim Şirket, s. 1329.

158 Aynı yönde **Göle**, s. 126; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Ortaklıklar Hukuku, s. 99; **Şenocak**, s. 285; **Değirmenci**, s. 60.

159 **Birsel, Mahmut T.**, s. 15.

160 Aynı görüşte **Değirmenci**, s. 61.

161 **Göle**, s. 119; karşı görüşte **İmregün**, AO, s. 286.

162 Aynı yönde **Helvacı, Mehmet**, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukukî Sorumluluğu, 2. Bası, İstanbul 2001, s. 53; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, s. 605; **Değirmenci**, s. 62; Yarg. 11. HD. 17.04.1978 E. 1983 K. 2023; aksi yönde **Göle**, s. 119, 128- 129; **Eriş**, Ticaret Şirketleri, s. 2386. Aynı yönde bkz. **Yılmaz**, Yavuz s. 72.

pay ile ilişkisi kesildiği ve bakiye sermaye borcunu tamamlama yükümlülüğünden de kurtulduğu için bu tarihe kadar temerrüt faizi işleyecek, daha sonrasında ise borç kalmadığı için temerrüt faizi de işlemeyecektir¹⁶³. Cezai şart bakımından ise TTK m.482/III'ten anlaşılacağı üzere esas sözleşme ile cezai şart ödenmesinin öngörülmesi imkanı vardır. Dolayısıyla kanunun açık hükmü gereğince esas sözleşmede öngörülmüşse cezai şart da istenebilir¹⁶⁴. Tazminat talebi yönünden de TTK m.482/IV'de şirketin tazminat haklı saklı tutulduğu için konunun tartışmaya kapalı olduğu düşüncesindeyiz.

İskat halinde pay sahibinin elinde bulundurduğu pay senetlerini şirkete iade etmesi gerekir. Bunun için yönetim kurulunun ıskat yaptırımı uygulanan pay sahibini ihtar etmesi ve bir süre tanınması gerekir¹⁶⁵. Anonim şirketlerde payları temsilen hamiline yazılı ve nama yazılı olmak üzere iki tür pay senedi çıkarılabilir. Bedeli tamamen ödenmedikçe hamiline yazılı pay senedi çıkarılamayacağı için ıskat bağlamında sadece nama yazılı pay senetleri söz konusu olabilir. Eğer pay senedi şirkete iade edilmezse yönetim kurulu tarafından iptal edilirler. Buradaki iptal kıymetli evrakın iptali mantığından ve usulünden farklıdır. Bu bağlamda mahkeme değil yönetim kurulu bu senetleri iptal eder, iade edilmemeleri halinde iptal kararı TTSG ve ayrıca esas sözleşmede öngörüldüğü şekilde ilan¹⁶⁶ olunur¹⁶⁷. Bu senetler kurucu değil açıklayıcı nitelikte olduğu için teslim edilmediklerinde ıskat kararı ile birlikte kıymetli evrak niteliğini kaybedeceklerdir. Zira ıskatın hüküm ifade etmesiyle birlikte pay senediyle pay sahipliği hakları arasındaki bağ da kopacağı için pay senetlerinin içerdiği hak sona ermiş olacak, bunlar kıymetli evrak niteliklerini kaybedeceklerdir¹⁶⁸. Bu sebeple söz konusu senetlerin iyiniyetli üçüncü kişilerin zilyetliğine geçmesi halinde bu kişilerce iyiniyet kuralları çerçevesinde hak iddiasında bulunulamayacaktır¹⁶⁹.

İskat müeyyidesinin uygulanması ile birlikte pay sahibi mutlak bir şekilde bakiye sermaye koyma borcundan kurtulmaz. Zira her ne kadar şirketin ku-

163 Yarg. 11. HD. 17.04.1978 E. 1983 K. 2023, **Eriş**, Ticaret Şirketleri, s. 2462.

164 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 492; **İmregün**, AO, s. 222; **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 160; aksi yönde, **Eriş**, Ticaret Şirketleri, s. 2386; **Değirmenci**, s. 62; **Yılmaz**, Yavuz s. 72. **Ekinci**, s. 192; **Değirmenci**, s. 62; **Göle**, s. 113'te esas sözleşmede öngörülmüş olması hariç cezai şart istenemeyeceğini ifade etmektedir.

165 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1071.

166 İptal kararının ilân edilmesinin sebebi iyi niyetli üçüncü kişileri korumaktır (**Göle**, s. 124).

167 **Teoman**, TTSG ile ilân zorunluluğunun sadece iptal edilen hisse senetlerinin geri verilmemesi durumunda söz konusu olabileceğini buna karşılık hisse senetlerinin bastırılıp dağıtılmaması durumunda yönetim kurulu kararının eski ortağa taahhütlü mektupla bildirilmesinin yeterli olacağı kanaatindedir (**Teoman**, C.I, s. 95).

168 **Şener**, Ortaklıklar Hukuku, s. 606-607; **Hüffer/Koch**, § 64, Rn. 7; **Bayer**, MüKo AktG, § 64, Rn. 72.

169 Ayrıntılı bilgi için bkz. **Şenocak**, s. 284-285.

ruluşunda payın itibari değeri altında edinilmesi mümkün değil ise de ıskat müeyyidesi sonucunda yönetim kurulu, payı itibari değeriyle satmak zorunda değildir¹⁷⁰. İşte payın itibari değeri altında bir bedelle satılması halinde eksik kalan kısım yine ıskata maruz kalan eski pay sahibinden talep edilebilecektir. Hatta payın itibari değeri veya bu değer üzerinden bir bedelle satılması halinde dahi eski pay sahibinin borcu kapanmayabilir. Zira ıskat sebebiyle gecikme faizi, tazminat, cezai şart gibi borçların da ortaya çıkması ihtimal dahilindedir. Bazı şartlar altında sadece ıskat uygulanan kişi değil onun selefi de eksik kalan kısımdan sorumlu olur. Şöyle ki iştirak taahhüdünde bulunan kişi payını başka birine devrederse, şirket kuruluşu veya esas sermayenin artırılması tarihinden itibaren iki yıl içinde şirketin iflas eder ve payı iktisap eden kişi paydan doğan haklardan yoksun bırakılırsa (yani ıskat edilirse) payını ıskat edilen kişiye devreden selef de eksik kalan sermaye borcundan sorumlu olur (TTK m.501/II).

B. İskatın Şirket Açısından Sonuçları

İskatın, şirketin esas sermayesi ve malvarlığı üzerinde herhangi bir etkisi olmaz. Zira burada sermayenin azaltılması veya payın itfası söz konusu değildir. İskat kararıyla birlikte pay sona ermediği gibi, şirket de bu payı iktisap etmiş olmaz. Bu payın yönetim kurulu tarafından bir başkasına satılması gerekir¹⁷¹. Payın bir başkasına satılması ıskat kararının geçerlilik şartı değildir; bir diğer ifadeyle payın bir başkasına satılmamış olması ıskat kararını hükümsüz hale getirmez¹⁷². Bu payların bir başkasına satılması anına kadar geçen sürede yönetim kurulu payın bahşettiği hakları kullanma imkanına sahip olmayıp, bu payları sadece devretmek amacıyla elinde bulundurmaktadır.

Payın bir başkasına devredilmesi anına kadar geçecek sürede şirket bu paylardan kaynaklanan hakları kullanamaz; bu esnada bu hakların kullanım

170 Morse, s. 237; İmregün, AO, s. 222; İmregün, Ticaret Hukuku, s. 395; Domaniç, Anonim Şirket, s. 725; Steiger (Çev. Çağa), s. 197.

171 **Battal**, şirketin menfaatlerine aykırı olmadığı sürece ıskat edilen payların temerrüde düşen eski pay sahibine de satılabileceği fikrini ileri sürmektedir (**Battal**, s. 58). Yönetim kurulu payın satışıyla ilgili prosedür konusunda bir serbestliğe sahip olmasına rağmen, bu aşamada şirketin menfaatlerini de ön planda tutmalıdır. Kendisine iki defa çağrı yapılmasına rağmen ödeme yapmayan ve bu surette şirketin zarara uğramasına sebep olan ortağa böyle bir imkân tanınmamalıdır. Ayrıca ıskat edilen pay sahibinin, ıskattan sonra yapılacak satışa katılarak payları itibari değerinin altında bir değerle alabilmesi de mümkündür. Temerrüde düşen eski pay sahibine böyle bir imkân tanınması ıskatın düzenleme amacına ters düşer. Ayrıca payın eski pay sahibine tekrar satışı bir anlamda ıskat kararının geri alınması anlamına gelir ki bu da ıskatın yenilik doğurucu bir hak olması gerçeğiyle bağdaşmaz (Aynı yönde bkz. **Erdem, Ercüment**, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan İskat Prosedürü (TTK m. 408) ile İlgili Yargıtay Uygulaması, Ticaret Hukuku Yargıtay Kararları Sempozyumu, XVII, 9-10 Haziran 2000, s. 71. Buna karşılık **Battal**, tarafların anlaşmasıyla ıskat kararının geri alınabileceğini ifade etmektedir (**Battal**, s. 58).

172 Çelik, Ortaklıktan Çıkarılma s.164.

imkanı yoktur. Bu duruma pay üzerindeki hakların donması denmektedir¹⁷³. Payın bir başkasına devri ile birlikte bu haklar tekrardan canlanır. Bu doğrultuda genel kurula katılma ve oy kullanma hakkı da donar. Hakların donması kuramı genel kurul toplantı ve karar yeter sayılarında bu payların dikkate alınıp alınmayacağı konusunda fikir ayrılığına sebebiyet vermektedir. Doktrinde genel kabul gören görüş, toplantı yeter sayılarının hesabında sadece tedavüldeki payların esas alınacağı¹⁷⁴, yani ıskata maruz kalan payların dikkate alınmayacağı yönündedir. Karar yeter sayısı ise, toplantıda hazır bulunan oylara göre belirlendiğinden söz konusu payların karar yeter sayılarından indirilmesi mümkün değildir¹⁷⁵.

TTK'da payın yönetim kurulu tarafından satış usulü ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Tabii bu durum yönetim kurulunun tamamen keyfi bir şekilde davranma imkanına sahip olduğu anlamına gelmez. Şirketin menfaatlerini gözetmekle yükümlü olan yönetim kurulu, duruma göre en kısa sürede ve en yüksek bedelle satabileceği bir yöntemi tercih etmelidir. Buna göre payı elden veya açık arttırma yöntemi ile satılması mümkündür¹⁷⁶. Duruma göre payın itibari değerinin altında bir bedelle satılması da gerekebilir. Payın yeniden değerlendirilmesi amacıyla satımında esas sermayenin arttırılması hükümlerinin uygulanmasında geçerli olan rüçhan hakkı uygulama bulmayacaktır. Zira ıskat edilen payların değerlendirilmesinde yeni çıkarılan bir pay olmayıp zaten hali hazırda mevcut paylar satışa arz edilmektedir¹⁷⁷.

173 Bu hususta bkz. **Eriş**, s. 3249, 3250; **Çevik**, s. 740; **Şenocak**, s. 295; **Deryal**, s. 260; **Pulaşlı**, s. 638; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 550; **Hirsch**, s. 281; **Ekinci**, s. 203; **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 167; **Yıldız**, s. 83; **Kaplan**, s. 129; Yazar ıskat ile pay sahibi ortaklıktan çıkarıldıktan sonra hissenin hukuken varlığını devam ettireceğini, dolayısıyla eski pay sahibinin bu sıfatını koruduğunun kabul edilmesinin uygun olacağını, ancak yeni pay sahibi bulununcaya kadar ıskata konu paylar üzerindeki hakların donduğunu belirtmiştir; **Morse**, s. 190; **Pennington**, s. 204; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1070; **Ansay**, Anonim Şirketler Hukuku, s. 269; **Steiger (Çev. Çağa)**, s. 178; **Arslanlı/Domaniç**, s. 402; **Teoman, C.I**, s. 90; **Özdamar, Mehmet**, 6102 Sayılı TTK Hükümleri Çerçevesinde Anonim Şirketlere Aynı Sermaye Konulmasına İlişkin Çeşitli Sorunlar, TFM, Y. 2015, S. 1, s. 238.

174 **İmregün**, AO, s. 279; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, s. 483; **Çeker**, Çıkma Hakkı, s. 209; **Saka, Zafer**, Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 166; **Özdamar, Mehmet**, Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisap Etmesi (TTK md.329), Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 220. **Özdamar**, ortaklığın elindeki payların esas sermayeden indirilmemesinin azınlığın aleyhine bir durum ortaya çıkaracağını düşünmektedir; Karşı görüşü savunan yazarlar ise **Teoman, Ömer**, Şirketçe Devralınan Payların Umumi Heyette Temsili Caiz Değildir Kuralının (TTK m. 329, f. 3, c. 2) Anlamı, Otuz Yıl Ticaret Hukuku -Tüm Makalelerim-Cilt I 1971-1982, İstanbul, Beta, 2000, s. 269; **Değirmenci**, s. 63; **Yiğit, İlhan**, Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 228. **Yiğit**, ortaklığın edindiği paylardan doğan oy hakkının donduğunu ve karar yeter sayısından indirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

175 **Teoman**, Şirket Payları, s. 271. Karşı görüşte **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, s. 483; **Saka**, s. 166; **Yiğit**, s. 228.

176 **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, s. 1068.

177 Aynı yönde bkz. **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 173; **Değirmenci**, s. 77; **Ekinci**, s. 213- 214.

Eğer bağlam kuralı söz konusu ise payın satımı esnasında ona uygun hareket edilmesi gerekir¹⁷⁸. Zira bağlam kurallarına uyulmaması anonim ortaklıkların yapısı ve amacına etki edebilecek ve zarar verecek nitelikte farklı özellikleri haiz ve ortaklıkça kabul görmeyecek kişilerin ortaklığa girmesine sebep olabilir.

Payı satın alan yeni malik, ıskata maruz kalan paya ilişkin bütün hak ve borçlara sahip olur¹⁷⁹. Örneğin satın alınan payın bağlı nama yazılı olması veya imtiyazlı olması halinde yeni malik aynen bu hakların sahibi ve yükümlülüklerin taşıyıcısı olacaktır. Buna karşılık yeni malik, eski malikin bakiye sermaye borcundan sorumlu olmayıp, sadece payın kendisine satış bedeliyle sınırlı olarak sorumludur; bir diğer ifadeyle yeni malik eski malikin halefi değildir¹⁸⁰. Zira ıskat prosedürünün uygulanmasıyla pay sahipsiz hale gelmekte ve payın yeniden değerlendirilmesi amacıyla satımı halinde yeni pay sahibinin kazanımı aslen kazanmadır¹⁸¹.

Payın yeniden satışı bağlamında tartışma çıkarabilecek bir diğer konu ise, payın tekrar eski sahibine satılıp satılmayacağıdır. Bir görüşe göre¹⁸², şirketin menfaatine aykırı olmadığı sürece yeniden değerlendirilmesi gereken bu payların tekrar eski malikine satılması mümkündür. Payın, iki defa ödemeye çağrı yapılmış olmasına rağmen bakiye sermaye borcunu ödemeyen eski pay sahibine satılması halinde, öncelikle bedelin peşin ödenmesi şartıyla şirket menfaatlerine aykırılık söz konusu olmayacaktır. Ayrıca eski pay sahibinin ıskata maruz kalmış olmaktan bir menfaat edemeyeceği bir bedelle, yani itibari değerinin altında olmayan bir bedelle satılması gerekir. Aksi halde payın eski sahibi mahrum kaldığı kısmi ödemeleri itibari değerden yapılan indirim miktarınca geri kazanmış olur. Anonim şirketlerde geçerli olan tek borç ilkesi dikkate alındığında sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi riskinin bulunmadığı ve şirketin zarar etmediği şartlarda yeniden değerlendirilmesi gereken payın ıskata maruz kalan eski pay sahibinin adeta sicilinin bozuk olması gibi bir sebeple mümkün olmadığını söylemek isabetli değildir. Ayrıca her ne kadar payın kimlere satılıp satılmayacağı konusunda mevzuatta bir hüküm yok ise de bu payların doğrudan ya da dolaylı olarak anonim şirket veya bağlı yavru şirketlere satışı hem şirketin kendi paylarını iktisap yasağı açısından¹⁸³ hem de menfaat çatışması yönünden mümkün görülmemekte-

178 Aynı yönde bkz. **Teoman**, C.I, s. 93; **Değirmenci**, s. 76. Buna karşılık pay sahiplerine tanınan ön alım hakları (açıkça belirtilmediği sürece) ıskat sonucunda yapılan pay satışlarında uygulanamaz (**Teoman**, C.I, s. 93); **Çelik**, s. 165.

179 **Pennington**, s. 204; **Göle**, s. 129; **Kaplan**, s. 130.

180 **Arslanlı/Domaniç**, s. 402; **Çelik**, Ortaklıktan Çıkarılma s. 166.

181 **Değirmenci**, s. 78; **Ekinci**, s. 193; Karşı görüşte bkz. **Değirmenci**, s. 78.

182 **Battal**, s. 58; **Şenocak**, s.286.

183 **Teoman**, YTH, s. 93.

dir. Zira payın düşük bir bedelle satılması halinde anonim şirket doğrudan veya dolaylı olarak menfaat elde edecek ve iskata maruz kalan eski pay sahibine yöneltilen talebin miktarı yükselecektir. Şirket yönetimi satış sözleşmesinin hem devren tarafını teşkil edecek hem de doğrudan veya dolaylı olarak devralan taraf olacaktır. Bu durumda da kendisi ile işlem yapma yasağı ile karşılaşılacaktır.

C. İskatın Üçüncü Kişiler Açısından Sonuçları

Pay üzerinde üçüncü kişiler lehinde intifa veya rehin gibi sınırlı aynı haklar kurulmuş ise iskat kararı neticesinde bu haklar da ortadan kalkar. Zira bu hakların temelini teşkil ettiği, bir diğer ifadeyle üzerine iliştirildiği pay üzerindeki mülkiyet hakkı sona erince bu haklar da geçersiz hale geleceklerdir.

İskat kararıyla birlikte iptal edilen pay senetleri üzerinde üçüncü kişilerin iyiniyetle hak iktisabı mümkün değildir. Ayrıca iskat kararının butlanla sakat olması halinde iskat kararı sonrasında payın yeniden değerlendirilmesi amacıyla üçüncü bir kişiye satılmasına ilişkin işlem de geçersiz olacak ve bu paylar için sonradan çıkarılmış pay senetleri var ise bunlar da geçersiz olacaktır. Dolayısıyla üçüncü kişiler iyiniyetli de olsalar bu paylar üzerinde hak kazanamayacaklardır¹⁸⁴. Lakin üçüncü kişinin bu işlemde otürü uğradığı zararı şirketten tazmin etme hakkı saklıdır.

184 Şenocak, s. 288.

KAYNAKÇA

- AKDAĞ GÜNEY, Necla**, Anonim Şirketlerde Kuruluş, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2014.
- AKIN, M. Yusuf**, Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu, İstanbul 2002.
- AKKANAT, Halil**, Adi Ortaklıkta “Haklı Sebep İhraç” Mümkün Müdür?, DÜHFEM, C. LXII, Sa. 1-2, Y. 2004, s. 333-349.
- ANSAY, Tuğrul**, Anonim Şirketler Hukuku, 6. Baskı, Ankara 1982 (AŞ).
- ANSAY, Tuğrul**, Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri, Ankara 1971 (AŞ Sorunları).
- ARICI, M. Fatih**, Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasağı, İÜHFEM C. LXXIII, S. 1, 2015, s. 319-338.
- ARSLAN, İbrahim**, Anonim Şirketlerde Yönetim Yetkisinin Sınırlandırılması, Konya 1994.
- ARSLANLI, Halil/ DOMANIÇ, Hayri**, Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, İstanbul 1989 (I).
- ARSLANLI, Halil**, Anonim Şirketler, I, İstanbul 1959 (AŞ).
- ARSLANLI, Halil**, Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği, İÜHFEM, C.XXIII, Sa. 3-4, İstanbul (Pay Sahipliği).
- AYAN, Mehmet**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, Ankara 2016 (Borçlar Hukuku).
- AYOĞLU, Tolga**, Sermaye Avansı Kavramı Üzerine Düşünceler, Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan, On İki Levha: İstanbul 2017.
- AYTAÇ, Zühtü**, Bağlı İşletmeler Hukuku ve Türk Hukukundaki Görünümü, Batider, Aralık 1976, C.VIII, Sa.41958.
- AYTAÇ, Zühtü**, Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri, Ankara 1988 (Sermaye Piyasası).
- BAHTİYAR, Mehmet**, Ortaklıklar Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2007 (Ortaklıklar Hukuku).
- BAHTİYAR, Mehmet**, Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı, Beta: İstanbul 1996 (Kayıtlı Sermaye).
- BAŞBUĞOĞLU, Tarık**, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, C.I. Ankara 1988.
- BAŞTUĞ, İrfan**, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir 1966.
- BATTAL, Ahmet**, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Iskat Prosedürü (TTK m. 408) ile İlgili Yargıtay Uygulaması, Ticaret Hukuku Yargıtay Kararları Sempozyumu, XVII, 9-10 Haziran 2000, Ankara 2000.
- BAYER, Walter**, in Münchener Kommentar zum AktG, § 64.

- BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan**, Şirketler Hukuku, Dora Yayıncılık, 9. Baskı, Bursa 2013.
- BİLGİN, Yüksel**, Sermaye Ortaklıklarında Katılma Payı ve Hukuksal Sonuçları, Ankara İTİAD, 1978, C.10, Sa. 1-2.
- BİRSEL, Mahmut T.**, Yargıtay Kararlarının İşığı Altında Şirket Kârı Konusunda Anonim Şirket ile Payscale Arasındaki Menfaat Çatışması, Ankara, BTHAE, 1971.
- BOZGEYİK, Hayri /KARAHAN, Sami**, Şirketler Hukuku, Konya 2012.
- ÇAMOĞLU, Ersin**, Kollektif Ortaklıklarda Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebepçe Çıkarılması, İstanbul 1976.
- ÇEKER, Mustafa**, Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı, Batider, C.XXIII, Sa.1, Y. 2005, s. 61-73 (Çıkma Hakkı).
- ÇELİK, Aytekin**, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı*, Konya 2009 (Ortaklıktan Çıkarılma).
- ÇELİK, Aytekin**, "Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma", Konya, SÜHFD, C. 17, S.2, 2009 (Makale).
- ÇEVİK, O. Nuri**, Anonim Şirketler, 4. Baskı, Ankara 2002.
- ÇEVİK, O. Nuri**, Kooperatifler Kanunu, 6. Baskı, Ankara 2003 (Kooperatif).
- DAĞ, Üner**, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, İstanbul 1996 (Oy Hakkı).
- DAVRAN, Bülent**, Sermaye Şirketlerinde Apor Meseleleri, II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 10-18 Mayıs 1961, Ankara 1962.
- DEĞİRMENCİ, Cenker**, Anonim Ortaklıkta Iskat, İstanbul 2006.
- DEVELLİOĞLU, Ferit/ KILIÇKINI, Neval**, Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul 1975.
- DİRİKKAN ÖZTÜRK, Hanife**, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2005.
- DOĞANAY, İsmail**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Cilt 1, 4. Bası, İstanbul 2004.
- DOMANİÇ, Hayri**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Adi Şirketler, Kollektif ve Komandit Şirketleri, C. I, İstanbul 1988 (C. I).
- DOMANİÇ, Hayri**, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1988 (AŞ).
- DORNSEIFER, Frank**, Corporate Business Forms in Europe: A Compendium of Public and Private Limited Companies in Europe, Germany, Edited by Frank Dornseifer, Berne: Staempfli; München: Sellier European Law Publishers, 3 Editions S. 211-294.
- DRYGALA, Tim**, Kölner Komm AktG, 4. Auflage, 2018.

- DÜŞÜNÜR, Ahmet**, Anonim Şirketlerde Pay Sahipliğinin Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 1996.
- EKİNCİ, Hüseyin**, “Anonim Şirketlerde Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ankara 2010.
- ENRIQUES, Luca**, Enforcing Self-Dealing Constraints on Dominant Shareholders in Europe, Law and Economics Workshop (University of California, Berkeley) Year 2007.
- ERDEM, Ercüment**, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Iskat Prosedürü (TTK m. 408) ile İlgili Yargıtay Uygulaması, Ticaret Hukuku Yargıtay Kararları Sempozyumu, XVII, 9-10 Haziran 2000, Tartışmalar, s. 70-77.
- ERDOĞAN, Murat**, “Anonim Şirkette Pay Sahipliği Sifatının Sona Ermesi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2003.
- ERİŞ, Gönen**, Ticari İşletme ve Şirketler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- ERİŞ, Gönen**, Açıklamalı İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler, Ticaret Şirketleri m. 223-556, 2. Cilt, 4. Baskı, Ankara 2007 (Ticaret Şirketleri).
- ERİŞ, Gönen**, Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2001 (Kooperatif).
- ERÜRETEN, Mahzar**, Anonim Şirketler ve Davaları, İstanbul 1988.
- GESSLER, Ernst Wolfgang /HEFERMEHL, Wolfgang /BUNGEROTH, Eberhard**, Aktiengesetz, Verlag Franz Vahlen 1986.
- GÖLE, Celal**, Anonim Şirketlerde Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfade Temerrüt, Ankara 1976.
- GÖKSOY, Can**, Limited Şirkette Payın Rehni, Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, İzmir 2000.
- GÜNAL, Vural**, Sermaye Piyasası Hukuku, Ankara, 1987.
- HANNIGAN, Brenda**, Company Law, Great Britain, 2003.
- HELVACI, Mehmet**, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukukî Sorumluluğu, 2. Bası, İstanbul 2001.
- HİRSCH, Ernst E**, Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948.
- HÜFFER, Uwe/KOCH, Jens**, Aktiengesetz (AktG), C.H.Beck: München 2020, 14. Auflage.
- İMREGÜN, Oğuz**, Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1968 (AO).
- İMREGÜN, Oğuz**, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, 4. Bası, İstanbul 1977 (Ticaret Hukuku).

- KAPLAN, Emine T.**, Tamamı Ödenmemiş Hisse Senedi Sahibinin Durumu ve Konkordato, Batider, Haziran 1981, C.XI, Sa. 1.
- KARAHAN, Sami**, Anonim Şirketlerde Tasfiye, Konya 1998.
- KARAYALÇIN, Yaşar**, Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Azınlık İlişkisi Bakımından Kontrol (Blok) Satışı ve Genel Alım Önerisi, Tandoğan'a Armağan, Ankara 1990.
- KARAYALÇIN, Yaşar**, Ticaret Hukuku: II. Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1973 (Şirketler Hukuku).
- KENDİGELEN, Abuzer**, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, 1. Bası, Beta Basım, İstanbul 1994 (İntifa).
- KIRCA, İsmail**, Anonim Şirketlerde Sermayenin İadesi Yasası ile İlgili Bir İnceleme Haluk Konuralp Anısına Armağan 2, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2009.
- KURTULAN, Ahmet**, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, 5. Baskı, Ankara 2007.
- LEVY, A.B**, Private Corporations and Their Control, Part II, 1998 (A. Levy).
- MCGEACHIE, Jeff**, Corporate Business Forms in Europe: A Compendium of Public and Private Limited Companies in Europe, England, Edited by Frank Dornseifer, Berne: Staempfli ; München: Sellier European Law Publishers, 3. Editions, s. 59-107.
- MOROĞLU, Erdoğan**, Esas Sermaye Artırımı İçin Eski İştirak Taahhütlerinin Tamamen Ödenmiş Olması Şartı, Makaleler I, 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2006.
- MORSE, Goeffrey**, Charlesworth's Company Law, Seventeenth Edition, London 2005.
- NARBAY, Şafak**, Anonim Ortaklıkta Pay Defteri, Ankara 2003.
- NOMER, Füsun**, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, İstanbul 1999 (Sadakat).
- NOMER, Füsun**, Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi, Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul 1998, s. 469-490 (Eşit İşlem).
- OKÇUOĞLU, Yavuz**, Yargıtay Kararları ve Karşı Oylarım, Ankara 1991.
- OKUTAN NİLSSON, Gül**, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Sözleşmeleri, İstanbul 2003.
- OMAĞ, M. Kemal**, Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları, C.1, Sa.1, Ocak-Nisan 1986, s. 1-8.
- ÖZDAMAR, Mehmet**, 6102 Sayılı TTK Hükümleri Çerçevesinde Anonim Şirketlere Ayni Sermaye Konulmasına İlişkin Çeşitli Sorunlar, TFM, Y. 2015, S. 1.

- ÖZDAMAR, Mehmet**, Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisap Etmesi (TTK md.329), Ankara, Yetkin Yayınları, 2005.
- ÖZSUNAY, Ergun**, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İÜY, İstanbul 1968.
- POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal/ ÇAMOĞU, Ersin**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 16. Bası, İstanbul 2005 (Poroy/Çamoğlu).
- POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal/ ÇAMOĞU, Ersin**, Ortaklıklar Hukuku, C. I, 2. Bası, İstanbul 1975 (Ortaklıklar).
- POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal/ ÇAMOĞU, Ersin**, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 10. Baskı, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2005 (Ortaklıklar II).
- PULAŞLI, Hasan**, Şirketler Hukuku, Adana 2003 (Şirketler).
- PULAŞLI, Hasan**, Alman Hukukunda Büyük Pay Sahiplerinin Azınlığı Şirketten Çıkarma Hakkı, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. I, İstanbul 2003 (Armağan).
- PULAŞLI, Hasan**, Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1992.
- PENNINGTON, Robert R.**, Company Law, Eighth Edition, Great Britain, 2001.
- SAKA, Zafer**, Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004.
- SELEKLER, Ferit**, Kollektif Şirketlerde Ortağın Şirketten Çıkarılması, İÜH-FM, S.1-4, C.42, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul 1976.
- SEVİ, Ali Murat**, Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.
- SÖNMEZ, Yusuf Z.**, Halka Açık Anonim Ortaklıkların Birleşmesinden Doğan Sorunlar, SPK Yeterlilik Ertüdü, Ankara 2000.
- SPINDLER, Gerald /STILZ, Eberhard /CAHN, Andreas**, KölnerKomm Aktiengesetz, 4. Auflage 2019.
- STEIGER, Von**, İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku, Çeviri Tahir Çağa, İstanbul 1968 (Çev. Çağa).
- ŞENER, Oruç Hami**, Anonim Ortaklıkta Azınlık Hakları, Özellikle Özel Denetçi Atanmasını İsteme Hakkı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1990 (Ortaklıklar Hukuku).
- ŞENOCAK, Kemal**, Anonim Ortaklıkta Iskat Kararının Sonuçları, GÜHFD, Y. 2007, C. XI, S. 1-2.
- UÇKAN, Özcan**, Türk Hukukunda Madencilige İlişkin Haklar ve Bunların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi, Eskişehir, 1983.

- YILDIZ, Şükrü**, Anonim Ortaklıkta İhraç Primleri, AÜEHFD, C.IV, Sa.1-2, Y. 2000.
- YILDIZ, Şükrü**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara 2004 (Eşit İşlem).
- YILMAZ, Ejder**, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2006 (Sözlük).
- YILMAZ, Yavuz**, Anonim Şirkette Ortağın Iskatı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1998.
- YAVUZ, Mustafa**, Anonim ve Limited Şirketlere Ayni ve Nakdi Sermaye Olarak Konulabilecek Malvarlığı Unsurları, Mali Çözüm Dergisi 2015.
- TANÖR, Reha**, Türk Sermaye Piyasası, Halka Arz, C.2, İstanbul 2000.
- TEKİL, Fahiman**, Anonim Şirketler Hukuku, 2. Bası, İstanbul 199.
- TEKİNALP, Ünal**, Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, İstanbul, 1981.
- TEKİNALP, Ünal**, "Pay Defterine Yazımın Hukukî Niteliği Sorunu", İkt. ve Mal., 1979, C. XXV, S. 11 (Pay Defteri).
- TEKİNALP, Ünal**, "Azınlığın Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Müzakerelerin Ertelemesini İstemi", İÜHF 1976, Sa. 1-4, Hirsch'e Armağan, Özel Sayı, İstanbul 1977, s. 233-243 (Bilanço).
- TEKİNALP, Ünal**, Anonim Ortaklıklara İlişkin Yeni Hukuk Politikalarının Dinamikleri ve Bunlar Arasındaki İlişki, Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara 2003, s. 227-252 (Sermaye Ortaklarının Yeni Hukuku).
- TEOMAN, Ömer**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, İstanbul 1983 (C.I).
- TEOMAN, Ömer**, Şirketçe Devralınan Payların Umumi Heyette Temsili Caiz Değildir Kuralının (TK. m. 329, f. 3, c. 2) Anlamı, Otuz Yıl Ticaret Hukuku -Tüm Makalelerim-Cilt I 1971-1982, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000 (Şirket Payları).
- TEOMAN, Ömer**, Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I: Hukukî Mütalaalar Kitap 1, 1989-1991, İstanbul 1992 (YTH).
- YİĞİT, İlhan**, Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005.